

Jesus Kristus

Innhold

1. Hva vet vi om Jesus?	3
2. Hvorfor feires Jesu fødsel 25. desember?	4
3. Hva innebærer Marias jomfruelighet?	5
4. Giftet den hellige Josef seg to ganger?	6
6. Var Jesus ugift, gift eller enkemann?	7
7. Jesusforskning i går og i dag	8
8. Hva slags historisk troverdighet har Bibelen	9
9. Hvem var evangelistene?	10
10. Hvordan ble de første evangeliene skrevet?	11
12. Hva er de kanoniske og de apokryfe evangelier? Hvor mange er det?	12
13. Hva er forskjellen mellom de kanoniske og de apokryfe evangelier?	13
14. Hva sier de apokryfe evangeliene?	14
15. Hvem er gnostikerne?	15
16. Hva forteller romerske og jødiske kilder oss om Jesus?	16
17. Hva forteller Qumrantekstene (Dødehavsrullene) oss?	17
18. Hva er Nag Hammadi-biblioteket?	18
19. Hvem var Maria Magdalena?	19
20. Hva slags forhold var det mellom Jesus og Maria Magdalena?	20
21. Hva sier ”Maria (Magdalenas) evangelium”?	21
22. Hvordan var forholdet mellom Peter og Maria Magdalena?	22
23. Hva skjedde ved det siste aftensmåltid?	23
24. Hva forteller Filips evangelium?	24
25. Hvordan skal Jesu undre tolkes?	25
26. Hadde Jesus til hensikt å grunnlegge en kirke?	26
27. Hva er den hellige gral? Hvordan er den knyttet til den hellige kalk?	27
28. Hva er innholdet i det kristne budskapet?	28

1. Hva vet vi om Jesus?

• Vi har mer og bedre informasjon om Jesus fra Nasaret enn om de fleste andre mennesker i hans samtid. De stammer fra muntlige og skriftlige kilder som beskriver hans liv og død. Blant de sistnevnte fremstår spesielt de såkalte fire *evangeliene*. Disse skildringene av Jesu liv ble bevart og overlevert innen det levende trossamfunnet som Jesus selv grunnla, nemlig innen Kirken.

► Dens mange millioner medlemmer har i løpet av historien uavbrutt helt til i dag ført videre det som Jesu første disipler mottok.

► Videre informasjon om Jesus kan man finne i de såkalte apokryfe evangeliene (dvs. de ”skjulte”, ikke anerkjent av Kirken) og i andre ikke-bibelske tekster. De tilfører dog ikke de fire anerkjente evangeliene noe substansielt.

• Frem til opplysningstiden var både troende og ikke-troende overbeviste om at det man kunne vite om Jesus sto i evangeliene. Fra 1800-tallet av satte imidlertid noen historikere spørsmålsteget ved evangeliene objektivitet, ettersom de var skrevet utfra troen på Jesus. For disse lærde var evangeliene beretninger mindre troverdige, fordi de etter deres syn ikke inneholdt det Jesus hadde sagt og gjort, men det som Jesu disipler trodde noen år etter hans død. Derfor ble det satt spørsmålsteget evangeliene troverdighet til omtrent midt på 1900-tallet med påstanden: ”Om Jesus kan vi nesten ikke vite noen ting” (Bultmann).

Vi har mer og bedre informasjon om Jesus fra Nasaret enn om de fleste andre mennesker i hans samtid.

• Men siden den gang har kunnskapen om de gamle kildene vokst: arkeologi og historievitenskap har utviklet seg videre. En kjent spesialist på den jødiske verden i det første kristne århundret (Sanders), som ikke kan mistenkes for å være ”konservativ”, påstår i dag: ”Vi kan vite mye om Jesus.” Ifølge denne vitenskapsmannen finnes det, sett fra en historikers perspektiv, ”åtte fakta, som det ikke kan settes spørsmålsteget ved”, når det gjelder Jesu liv og kristendommens begynnelse:

- 1 Jesus ble døpt av Johannes Døperen.
- 2 Han var galileer, som forkynte og helbredet mennesker.
- 3 Han samlet disipler rundt seg og uttalte at de var tolv i tallet.
- 4 Han begrenset sin virksomhet til Israel.
- 5 Han var involvert i en diskusjon om templets rolle i Jerusalem.

6 Han ble korsfestet utenfor Jerusalem av de romerske maktthaverne.

7 Etter Jesu død dannet disiplene senere en identifiserbar bevegelse.

8 I det minste noen jøder fra forskjellige grupperinger forfulgte denne nye bevegelsen.

(Paulus bekjente selv i Bibelen at han i begynnelsen hadde forfulgt de kristne: Gal. 1,13 og 22, Fil 3,6) og tydeligvis varte denne forfølgelsen minst til slutten av apostelen Paulus virksomhet (jf 2 Kor 11,24; Gal 5,11 og 6,12; Matt 23,34 og 10,17).

På basis av disse sikre fakta som historikerne er enige om, kan resten av innholdet i evangeliene bestemmes, utfra graden av sammenheng og sannsynlighet.

• På basis av disse sikre fakta som historikerne er enige om, kan resten av innholdet i evangeliene bestemmes, utfra graden av sammenheng og sannsynlighet. Anvendelsen av historisitetskriterier på disse fakta viser at det som fortelles i evangeliene tilsvarer det som faktisk hendte.

► Uavhengig av dette er det som fortelles om Jesus også troverdig, fordi vitnene er troverdige, og fordi de vitnesbyrd de har etterlatt seg kjennetegnes ved en selvkritisk trofasthet.

► Når det gjelder den inntil da ikke nedskrevne tradisjonen ved siden av evangeliene, er visse deler av det den inneholder bare delvis bevisbart med strengt historiske metoder.

► Men følgen av det er likevel ikke at de historisk-kritiske ubekreftede utsagnene er usanne, det er bare slik at vi bare kan si hvor sannsynlige eller usannsynlige de er. Med dette menes ikke at de usannsynlige er usanne eller falske, det finnes egentlig svært usannsynlige hendelser som likevel har funnet sted.

► Man kan med sikkerhet slå fast at evangeliene beretninger er fornuftige og står i samsvar med de fakta som kan bevises. Deres troverdighet vitner Kirkens tradisjon om. I Kirkens skjød oppstod evangeliene, og den forteller oss hvordan de skal tolkes.

2. Hvorfor feires Jesu fødsel 25. desember?

• Blant de første kristne var det tydeligvis ikke vanlig å feire jul, dvs. Jesu fødselsdag (jf Origenes PG XII, 495). Man feiret derimot hans dødsdag, og det nærmere bestemt som den dagen han gikk inn i himmelen. De kalte derfor denne dagen ”fødselsdag” (dies natalis, jf for eksempel fortellingen om Polykarps martyrium, 18,3). Med denne høytiden fikk man del i frelsen gjennom Jesus, som ved sin lidelse beseiret døden.

• Den nøyaktige dato for denne sentrale hendelsen ble værende i de kristnes hukommelse. Det var den 14/15. dagen i den jødiske måneden Nisan. Men om datoen for Jesu fødsel tier evangeliene, og frem til det andre århundret også de andre tidlige kristne skriftene.

► Deretter dukket de første datoene for julen opp. I begynnelsen var de forskjellige. 25. desember blir første gang omtalt indirekte hos Sextus Julius Africanus i år 221. Den første direkte henvisningen finner vi i Depositorio Martyrum filocaliana, en liturgikalender fra året 354 (MGH, IX, I, 13-196), der det står: *VIII kal. Ian. Natus Christus in Betleem Iudeae* – 25. desember ble Kristus født i Betlehem i Judea. Fra og med det tredje århundre blir denne kalenderdagen vanlig i den vestlige kirken.

► Hvorfor 25. desember? Ifølge en vanlig forklaring er grunnen til dette at man i Roma fra år 274 feiret *dies natalis Solis invicti*: ”dagen for den ubeseirede sols fødsel”, da lyset vinner over årets lengste natt. Til støtte for denne hypotese anføres det at juleliturgien og datidens kirkefeire knytter Jesu fødsel til bibelske uttrykk som ”rettferdighetens sol” (Mal 4,2) og ”verdens lys” (Jo 1,4ff).

• Det finnes imidlertid ingen bevis for denne påstanden. Dessuten er det mer enn tvilsomt om datidens kristne

De kristne knyttet Jesu frelsesdød sammen med hans unnfangelse og holdt begge hendelsene hellige på samme dag.

virkelig ville innføre hedenske høytider i den liturgiske kalenderen, spesielt under trykket av forfølgelsene de opplevde. Men det er likevel ikke utelukket at den kristne høytiden i tidens løp har falt sammen med og tatt opp i seg den hedenske.

► En annen forklaring er mer overbevisende. Ifølge denne henger Jesu fødselsdato sammen med hans menneskevorden, altså hans tilblivelse i Marias skjød.

► Menneskene i antikken og middelalderen beundret universets fullkommenhet, der alt befinner seg i en innbyrdes harmoni. Dette synet preget også de kristne

og deres trosoppfatning. Et uttrykk for dette var at de satte Guds store inngrep i verden inn i et tidsbegrenset forhold blant dem selv.

► Allerede jødene knyttet både skapelse og frelse til måneden Nisan. De kristne på sin side feiret Jesu menneskevorden (hans unnfangelse i Marias skjød) og hans forløsende lidelse på Golgata på samme dag. Et anonymt skrift om solverv og liknende iakttagelser sier konkret at Jesus ble unnfanget ”den åttende dag i aprils kalender”, altså 25. mars, og at den dagen skulle være den samme som dagen for hans lidelse: ”Han ble unnfanget og han døde på samme dag”. (jf B. Botte, *Les Origines de Noel et de l'Epiphanie*, Louvain 1932 I. 230-33). Dette gjenspeilet seg senere også i de kunstneriske fremstillingene av Marias bebudelse: Jesusbarnet som stiger ned fra himmelen bærer der et kors.

• Jul feiret man vel derfor 25. desember, siden denne dagen er nøyaktig ni måneder etter 25. mars: lengden på Marias svangerskap.

Blant de første kristne var det tydeligvis ikke vanlig å feire sin fødselsdag. Man feiret derimot *dies natalis*, den dagen de gikk inn i himmelen.

• Også de østlige kirkene kjenner til denne tidslengden. På grunn av avvikelser fra den vestlige kalenderen feirer de Jesu menneskevorden – og samtidig hans lidelse 6. april. Men også hos dem kommer julen ni måneder senere, nemlig 6. januar.

► Man kan altså med gode grunner anta at de kristne knyttet Jesu frelsesdød sammen med hans unnfangelse og holdt begge hendelsene hellige på samme dag, og at denne dagen avgjorde dato for juledagen. ”Utslagsgivende for 25. desember var vel sammenhengen mellom skapelse og kors, mellom skapelse og Kristi unnfangelse” (J. Ratzinger, ”Der Geist der Liturgie”, s. 94).

3. Hva innebærer Marias jomfruelighet?

• I de to første kapitlene av Matteus-evangeliet og Lukas-evangeliet blir det klart slått fast at Maria unnfanget sin sønn uten at noen mann medvirket: ”Det barn hun bærer, er blitt til ved den hellige Ånd” sier engelen til Josef (Mt 1,20). Når Maria spurte engelen: ”Hvordan skal dette kunne skje, – jeg har jo ingen mann?” svarte engelen: ”Den hellige Ånd skal komme over deg, og kraft fra den Allerhøyeste skal senke seg ned over deg.” (Lk 1,34-35).

► Senere, da Jesus overga sin Mor til Johannes ved foten av korset, innebærer dette at Vår Frue ikke kan ha hatt noen andre barn.

► Henvisningen til ”Jesu brødre” som er nevnt enkelte steder i evangeliene, kan henvisse til det hebraiske ordet ”brødre”, som betyr ”nære slektninger”. Det kan også brukes i betydningen man ser flere ganger i Det nye testamente, nemlig som en henvisning til en gruppe troende (Apg 1,15).

► Kirken har alltid trodd på Marias jomfruelighet, og har kalt henne ”evig jomfru” (Lumen Gentium 52), det vil si før, under og etter Jesu fødsel, slik det uttrykkes i en tradisjonell from formulering.

► Vi oppfatter Jesu unnfangelse av en jomfru som et resultat av Guds makt – ”for ingenting er umulig for Gud” (Lk 1,37).

► Slik sett ligger det utenfor menneskelig

Da Jesus overga sin Mor til Johannes ved foten av korset, innebærer dette at Vår Frue ikke kan ha hatt noen andre barn.

fatteevne. Dette mysteriet har ingenting med hedenske mytologiske fremstillinger å gjøre, der en gud handler som en mann, og gjør en kvinne gravid. Jesu unnfangelse av en jomfru er et guddommelig verk i Marias skjød, på samme måte som skapelsen. Det er noe som vanligvis ikke godtas av de ikke-troende: det ble benektet av noen samtidige jøder og hedninger, som diktet opp historier for å forklare Jesu unnfangelse.

► En slik historie tilla unnfangelsen til en romersk soldat kalt Pantheras. Han er i virkeligheten en oppdiktet figur, funnet på for å støtte en tidlig legende som gjorde narr av de kristne. Fra en historisk og filologisk synsvinkel er navnet ”Pantheras” en forvrengning av det greske ordet ”parthénos”, som betyr jomfru. Folk som brukte gresk som talespråk i Romerriket hørte at Jesus var ”jomfruens sønn” (huíos

parthénos), og når de ville gjøre narr av ham, kalte de ham ”Patheras sønn”.

► Disse historiene bekrefter bare at oldkirken holdt fast ved den faste tro at Maria var jomfru, enda det tilsynelatende var umulig.

Vi oppfatter Jesu unnfangelse av en jomfru som et resultat av Guds makt. Det ligger utenfor menneskelig fatteevne.

• Det at Jesus var født av en jomfru er fremfor alt et tegn på at Jesus virkelig er Guds sønn av natur – derfor har han ikke noen menneskelig far – og han er også en mann ”født av en kvinne” (Gal 4,4). I forskjellige avsnitt i evangeliene kan vi se Guds inngripen i menneskenes historie, som leder frem mot frelsen, tydeligst når vi følger Jesu ættetavle gjennom historien.

• Jesus, unnfanget ved Den hellige ånd og uten en manns medvirkning, kan bedre forstås som den nye Adam, som begynner en ny skapelse for mennesket som nylig er frelst av Ham (1 Kor 15,47, Jo 3,34).

• Marias jomfruelighet er også et tegn på hennes faste tro og hennes fullstendige hengivenhet for Guds vilje. Av denne grunn har det blitt sagt at Maria unnfanget Jesus i sitt sinn allerede før hun gjorde det i skjødet, og at hun er ”saligere fordi hun mottok Kristus i troen enn fordi hun unnfanget ham i sitt skjød” (den hellige Augustin, De sancta virginitate). Ved å være Jomfru og Mor, er Maria også et urbilde på Kirken og dens mest fullkomne virkeliggjørelse.

4. Giftet den hellige Josef seg to ganger?

● Ifølge den hellige Matteus var Maria, da hun som jomfru unnfanget Jesus, trolovet med Josef, men de var ennå ikke kommet sammen (Mt 1,18). Dette skjedde i trolovelsestiden, som for jødene medførte en så sterk og sann forpliktelse at det trolovede paret ble sett på som ektefeller. Forpliktelsen var så alvorlig at den bare kunne annulleres ved bortsendelse.

► Av Matteus-evangeliet går det klar frem at engelen kom til Josef for å forklare at Maria hadde unnfanget et barn ved Den hellige ånd (Mt 1,20); og først da giftet Maria og Josef seg og levde sammen. De neste setningene i dette evangeliet bekrefter dette: Maria og Josef flykter sammen til Egypt, de bosetter seg deretter i Nasaret, og senere gjenfinner de Jesus blant de skriftlærde i tempelet i Jerusalem (Lk 2,41-51).

► Dessuten, når Lukas beskriver bebudelsen hentyder han til Maria som ”en jomfru trolovet med en mann kalt Josef, av Davids ætt”. Ifølge evangeliene var altså Josef virkelig gift med Jomfru Maria. Det er faktisk den eneste konklusjon som gjenspeiles i den historiske tradisjonen som er dokumentert i evangeliene.

Når Lukas beskriver bebudelsen hentyder han til Maria som ”en jomfru trolovet med en mann kalt Josef, av Davids ætt”. Ifølge evangeliene var altså Josef virkelig gift med Jomfru Maria.

► Om dette imidlertid var den hellige Josefs første eller andre ekteskap, eller om Josef var en gammel enkemann som bare tok vare på Maria, kan bare være del av spekulative legender uten historisk ekthetsgaranti.

► Første gang dette er nevnt i disse legendene er i ”Jakobs protoevangelium” fra 2. århundre. Denne teksten forteller at Maria bodde i tempelet fra hun var tre år gammel, og da hun ble tolv, lette prestene etter noen som kunne ta vare på henne. Prestene kalte sammen byens enkemenn, og da noe ekstraordinært hendte med Josefs kappe – en due fløy ut av den – overlot de omsorgen for Vår Frue til Josef. Ifølge denne legenden tok ikke Josef Maria som sin hustru: når engelen viser seg i Josefs

drøm, sier han ikke, som i Matteus-evangeliet: ”Vær ikke redd for å ta Maria som din hustru”. I stedet sier han bare: ”Vær ikke redd for denne piken” (XIV,2).

► Et senere apokryft skrift, kjent som ”Pseudo-Matteus”, kanskje fra 500-tallet, videreutvikler denne historien og godtar at prestene sa til Josef: ”ikke til noen andre kan hun gis som hustru” (VIII,4), selv om den bare henviser til Josef som Marias verge.

Det er ikke nok bevis til å si at den hellige Josef hadde vært gift før han ble kjent med Maria.

► Det faktum at Maria virkelig var trolovet med Josef blir derimot akseptert i forskjellige andre tekster, i ”Boken om Marias barndom” – en oppsummering av det apokryfe skriftet ”Pseudo-Matteus” og i ”Historien om tømmermannen Josef” (IV,4-5).

● Dette mangfoldet og mangel på enighet bekrefter at det ikke er nok bevis til å si at den hellige Josef hadde vært gift før han ble kjent med Maria.

● Det virker mer logisk å tro at Josef var en ung mann da han ble trolovet med Jomfru Maria, og at det var hans eneste ekteskap.

5. Var Jesus ugift, gift eller enkemann?

• Fakta bevart i evangeliene forteller oss at Jesus utførte sitt håndverk i Nasaret (Mk 6,3). Da han var rundt tretti år gammel, begynte han sin offentlige gjerning (Lk 3,23). I tiden etterpå var det noen kvinner som fulgte ham (Lk 8,2-3) og andre han tok inn hos (Lk 10,39-42). Selv om vi ikke noen gang blir fortalt at han levde et sølibatært liv, eller var gift eller ble enkemann, henviser evangeliene til hans familie, til hans mor, hans brødre og søstre, men aldri til hans "hustru". Tausheten er talende.

► Jesus var kjent som "Josefs sønn" (Lk 23,4 og 23,22, Jo 2,45 og 6,42) og når folk i Nasaret blir overrasket over hans forkynnelse utbryter de: "Det er da tømmermannen, sønn av Maria og bror til Jakob og Joses og Judas og Simon – og søstrene hans bor også her?" (Mk 6,3)

► Ingen steder blir det henvist til at Jesus hadde eller hadde hatt en hustru. Tradisjonen har aldri talt om at han skulle hatt et mulig ekteskap. Og den har aldri gjort dette, ganske enkelt fordi den oppfattet tanken på et ekteskap som fornærmende mot en person som Jesus (som forresten ga ekteskapet dets opprinnelige verdighet tilbake, Mt 19,1-12) eller fordi tanken er uforenlig med troen på Kristi guddommelighet.

► I stedet har tradisjonen ganske enkelt holdt fast ved den historiske virkelighet. Hvis det fantes noe ønske om å bringe til taushet aspekter som kunne være

Evangeliene henviser til hans familie, til hans mor, hans brødre og søstre, men aldri til hans "hustru".

kompromitterende for Kirkens tro, hvorfor formidlet den da at Jesus ble døpt av Johannes, som jo utførte en dåp til syndenes forlatelse? Hvis oldkirken hadde ønsket å skjule Jesu ekteskap, hvorfor skjulte den ikke nærværet at visse kvinner blant menneskene som var sammen med Ham?

• Til tross for alt dette, har forestillingen om at Jesus var gift vedvart. Dette har skjedd på grunn av den praksis og lære som var vanlig blant rabbier i det første århundre e. Kr. (se "[Hva slags forhold var det mellom Jesus og Maria Magdalena?](#)" i denne serien for informasjon om Jesu påståtte ekteskap med henne.)

► Siden Jesus var rabbi og sølibat var utenkelig blant rabbier på den tiden, antas det at han måtte ha vært gift. (Det fantes unntak, som Rabbi Simon ben Azzai, som sa, da han ble anklaget fordi han var ugift: "Min sjel elsker Toraen. Andre kan ta vare på verden." Den babylonske Talmud, B Yeb. 63d).

► Det er på grunn av dette at noen mener at Jesus, som enhver annen from jøde, ville ha måttet gifte seg da han var 20 år gammel og ville ha forlatt kone og barn for å utføre sitt oppdrag.

Sølibat ble praktisert blant jøder i det første århundre.

• Svaret på denne påstanden er tosidig:

► 1. Det finnes bevis for at sølibat ble praktisert blant jøder i det første århundre.

– Flavius Josephus, Filo, og Phynius den eldre, forteller at det fantes essener som praktiserte sølibat, og vi vet at noen fra Qumran var sølibatære.

– Ifølge Israels tradisjon var noen kjente mennesker sølibatære, slik som Jeremia. På samme måte levde også Moses, ifølge rabbinsk tradisjon, et sølibatært liv, for å kunne ha et nært forhold til Gud.

– Johannes Døperen giftet seg aldri.

– Selv om sølibat ikke var vanlig, var det ikke totalt ukjent.

► 2. Selv om ingen levde i sølibat i Israel, trenger vi ikke derfor tro at Jesus var gift.

– Bevisene viser at han ønsket å forbli sølibatær, og det er mange grunner som gjør dette valget anbefalelsesverdig og passende, nettopp fordi det å leve sølibatært understreker hvor unik Jesus var i forhold til jødedommen i hans samtid.

– Det er også mer i samsvar med hans oppdrag. Det er innlysende at uten å degradere ekteskapet, eller kreve sølibat fra alle hans tilhengere, står himmelrikets sak (Mt 19,12), og kjærligheten til Gud som han inkarnerer, over alt annet. Jesus ønsket å leve sølibatært for bedre å kunne viderebringe denne kjærligheten.

6. Jesusforskning i går og i dag

I dag kjenner man bedre til den historiske og litterære bakgrunnen for Jesu liv og evangelieskrivingen enn for bare noen årtier siden.

● På 1800-tallet begynte Jesusforskningen å bruke den moderne historieforskningens metoder på de bibelske tekstene. Siden den tid har mye skjedd. Fra i begynnelsen å være preget av rasjonalistiske fordommer og deretter til langt inn på 1900-tallet av en hyperkritisk metodikk, viser den seg i dag betydelig mer åpen og lydhør overfor evangeliets tekster.

● Den prinsipielle skepsisen fra tidligere århundrer har i stor grad blitt overvunnet (se artikkelen ”[Hva vet vi om Jesus?](#)”). I dag kjenner man bedre til den historiske og litterære bakgrunnen for Jesu liv og evangelieskrivingen enn for bare noen årtier siden. Vi er mer fortrolige med datidens jødiske litteratur. Derfor disponerer vi i dag kommentarer til bibelske tekster, oversettelser til arameisk, Qumran-tekstene (manuskriptfunn fra traktene rundt Dødehavet), rabbinisk litteratur osv. Ved hjelp av dette kan

Vi er mer fortrolige med datidens jødiske litteratur.

evangeliens beretninger og Jesusbildet i samtidens jødedom illustreres, verifiseres og forstås på en dypere måte.

● På den andre side har vi ved tilgang til nye kilder fra den gresk-romerske verden fått et grundigere innblikk i den hellenistiske innflytelsen i Galilea, der Jesus bodde. I dag ser vi klart at denne regionen sto i kulturell kontakt med den greske verden.

► Ytterligere kilder er de såkalte apokryfe skriftene, som med stor sannsynlighet ble skrevet etter de kanoniske evangeliene og andre kristne og jødiske tekster fra det andre århundre. De kaster lys over de tradisjoner som de springer ut av, og som resultat kan man passe evangeliene bedre inn i deres kontekst.

Ikke minst har nye arkeologiske utgravninger beriket Jesusforskningen. Av spesiell interesse er funnene i Galilea.

► Ikke minst har nye arkeologiske utgravninger beriket Jesusforskningen. Av spesiell interesse er funnene i Galilea, som gir et svært oversiktlig bilde av dette hellenistiske området i Palestina i det første århundre.

► Parallelt med forbedringen av kildematerialet brukes nye metoder og fremgangsmåter, litterære, kanoniske og andre, når det gjelder tekstfortolkning (eksegese). De bidro til å overvinne de begrensninger og den stivhet som den tidligere historiske metoden representerte.

● Våre historiske kunnskaper om Jesus fra Nasaret blir stadig mer solide. De bekrefter evangeliens troverdighet. Disse gir den fordomsfrie historiker et samlet bilde av gester, gjerninger og ord, som Jesu unike person og hans like unike oppdrag tydelig fremtrer fra.

7. Hva slags historisk troverdighet har Bibelen

- Den hellige skrifts bøker meddeler urokkelig, trofast og uten feiltakelser den sannhet som Gud med henblikk på vår frelse har ønsket skulle nedskrives. Derfor taler de om fakta.

Fakta kan uttrykkes sant ved hjelp av flere forskjellige litterære sjangere, der hver av dem har sin egen stil og måte å formidle på.

- Men fakta kan uttrykkes sant ved hjelp av flere forskjellige litterære sjangere, der hver av dem har sin egen stil og måte å formidle på.

► For eksempel når Salmenes bok sier at ”himmelen forkynner Guds herlighet, hvelvingen forteller om hans henders verk” (Sal 19,2), påstår den ikke at himmelen uttrykker ord, eller at Gud har hender. Snarere uttrykker den en sannhet som naturen gir vitnesbyrd om overfor Gud som er dens skaper.

- Historie er en litterær sjanger som i vår tid har spesielle særtrekk, og disse er forskjellige fra dem man finner i den litterære stilen i det gamle Nære Østen, og også i den gresk-romerske antikken, når man den gang skulle fortelle om begivenheter.

► Alle bøkene i Bibelen, både i Det gamle og i Det nye testamente, ble skrevet for to til tre tusen år siden. Derfor vil det å beskrive dem som ”historiske” i den betydning vi nå legger i dette ordet, være en anakronisme, siden de ikke ble skrevet utfra moderne begrepsmessige strukturer.

- Likevel, selv om de ikke kan beskrives som ”historiske” i den moderne betydningen av ordet, betyr det ikke at de viderebringer falsk eller upålitelig kunnskap, og at de derved ikke har krav på trover-

dighet. De viderebringer sannheter, og de henviser til fakta som virkelig skjedde den gang og i den verden vi lever i, fortalt på en måte å uttrykke seg på som er annerledes, men like gyldig.

- Disse bøkene ble ikke skrevet for å tilfredsstille vår nysgjerrighet om irrelevante detaljer knyttet til budskapet de bringer, som for eksempel hva personene spiste, hva de hadde på seg eller hva de likte. Det de gir oss er hovedsakelig en vurdering av fakta fra Israels og den kristne tros synsvinkel.

- Bibeltekstene lar oss få vite hva som skjedde bedre enn selv direkte vitner til begivenhetene kunne, for de hadde ikke alle kunnskapene som var nødvendige for å vurdere det de var vitner til.

► For eksempel ville en person som gikk forbi Golgata den dagen de korsfestet Jesus vært klar over at det foregikk en henrettelse av en mann som romerne hadde dømt til døden.

► Men de som leser evangeliene vil i tillegg vite at den korsfestede i virkeligheten var Messias, og at nettopp i det øyeblikket fant løskjøpelsen av hele menneskeheten sted.

Disse bøkene ble ikke skrevet for å tilfredsstille vår nysgjerrighet om irrelevante detaljer knyttet til budskapet de bringer

8. Hvem var evangelistene?

● Evangelistene var de som skrev evangeliene. De var enten apostler eller menn som sto apostlene nær (Dei Verbum, 19). Det som er viktig i evangeliene er at de gir oss apostlenes lære. Dette støtter det vi har mottatt gjennom tradisjonen:

Forfatterne av evangeliene er Matteus, Johannes, Lukas og Markus.

► Av disse finnes de to første i listene over de tolv apostler (Matt 10,2-4 og parallelle beretninger) og de to andre var disipler av henholdsvis Paulus og Peter.

► Moderne forskning har, etter en kritisk analyse av denne tradisjonen, ikke funnet det vanskelig å se Markus og Lukas som forfattere av deres respektive evangelier. Men den ser med mer kritiske øyne på Matteus og Johannes forfatterskap. Det sies at en slik tilegnelse mer avspeiler den apostoliske tradisjon som disse skriftene utgikk fra, enn at de selv var forfatterne av tekstene.

● Det som er viktig er derfor ikke den spesifikke person som skrev evangeliet, men den apostoliske autoritet bak hvert av dem.

Det som er viktig er derfor ikke den spesifikke person som skrev evangeliet, men den apostoliske autoritet bak hvert av dem. Mot midten av det andre århundre snakket den hellige Justin om "apostlenes erindringer eller evangeliene" som ble lest ved de liturgiske møtene.

● Mot midten av det andre århundre snakket den hellige Justin om "apostlenes erindringer eller evangeliene" (Apologetikken 1,66,3) som ble lest ved de liturgiske møtene.

► Av dette kan vi forstå to ting:

- den apostoliske opprinnelse til disse skriftene,
- de ble samlet for å bli lest i en forsamling.

► Senere, men fremdeles i det andre århundre, forteller andre forfattere oss at de apostoliske evangeliene er fire i antall og bare fire.

evangeliets opprinnelse er én: Jesus Kristus. Det blir imidlertid bevitnet på fire måter som kommer fra apostlene og fra apostlenes disipler.

● Derfor skriver Origenes: "Kirken har fire evangelier, kjetterne har svært mange, blant disse har ett blitt skrevet "etter egypterne" et annet "etter de tolv apostler". Basilides har våget å skrive et evangelium under sitt eget navn (...) Jeg kjenner et evangelium kalt "etter Thomas" og "etter Mattias" og vi kan lese mange andre" (Preken 1 over Lukas, PG 13, 1802).

Liknende uttalelser finnes hos den hellige Ireneus, som et sted også legger til: "Ordet, alle tings Skaper, Han som sitter på kjerubene, og omfatter alle ting, Han som har manifestert seg for menneskene, har gitt oss evangeliet fra fire synsvinkler, men knyttet sammen av én Ånd" (Adversus haereses, 3,2,8-9). Med dette uttrykket – evangeliet fra fire synsvinkler – uttrykker han et viktig faktum: Evangeliet er ett, men formen blir fremstilt fra fire synsvinkler.

Samme ide blir uttrykt i evangeliens titler: Forfatterne blir ikke fremstilt, som i andre skrifter fra den tiden, som opprinnelsesmenn (NNs evangelium), men med uttrykket *kata* (Evangeliet *ifølge/etter* NN). På den måten vises det at evangeliets opprinnelse er én: Jesus Kristus. Det blir imidlertid bevitnet på fire måter som kommer fra apostlene og fra apostlenes disipler.

Det som også antydes er et enhetens mangfold.

© www.opusdei.org – Tekstene er utarbeidet av en gruppe teologiprofessorer ved Navarras universitet under ledelse av Francisco Varo.

9. Hvordan ble de første evangeliene skrevet?

● Kirken bekrefter uten å nøle at de fire kanoniske evangeliene ”trofast overleverer det Jesus Kristus, Guds sønn, mens han levde blant menneskene, virkelig gjorde og forkynte (Andre Vatikankonsil, Den dogmatiske konstitusjon Dei Verbum, nr. 19).

▶ Disse fire evangeliene ”har apostolisk opprinnelse. Først forkynte apostlene på Kristi befaling, og deretter under den guddommelige ånds inspirasjon overleverte de selv og andre fra den apostoliske tid oss skriftlig: troens fundament” (ibid., nr. 18).

▶ Oldkirkens forfattere forklarte hvordan evangelistene gjorde dette arbeidet. Den hellige Ireneus, sier for eksempel: ”Matteus skrev blant jødene, på deres eget språk, en skriftlig form av evangeliet, mens Peter og Paulus forkynte evangeliet i Roma og grunnla Kirken. Etter at Peter var gått bort, skrev Markus, hans disippel og tolk, ned det som Peter hadde forkynt. Lukas, som var Paulus ledsager, skrev en bok om det Paulus forkynte. Så utga også Johannes, vår Herres disippel, han som hvilte hodet mot Jesu bryst (Jo 13,23), et evangelium mens han bodde i Efesos” (Adversus Haereses, III,1,1).

Moderne eksegesi har ved hjelp av et detaljert studium av evangelietekstene, forklart denne prosessen på en indirekte måte.

Lignende kommentarer kan finnes hos Papias av Hierapolis og Klemens av Aleksandria (jf Eusebius av Caesarea, Kirkehistorie, 3, 39, 15:6, 14, 5-7): evangeliene ble skrevet av apostler (Matteus og Johannes) eller av apostlenes disipler (Markus og Lukas), men de hadde alltid hentet evangeliets forkynnelse fra apostlene.

● Moderne eksegesi har ved hjelp av et detaljert studium av evangelietekstene, forklart denne prosessen på en indirekte måte.

De hellige forfatterne skrev de fire evangeliene, og valgte ut noen ting av de mange som hadde blitt overlevert muntlig eller skriftlig, og forkortet noen av dem til synteser, og fremla dem med henblikk på enkelte kirkers situasjon

▶ Vår Herre Jesus Kristus sendte oss sine disipler ikke for å skrive, men for å forkynde evangeliet.

▶ Apostlene og apostlenes forsamlinger gjorde dette, og for å gjøre evangeliseringsarbeidet enklere skrev de ned deler av denne læren.

▶ Tilslutt, da apostlene og andre av deres generasjon begynte å gå bort, ”skrev de hellige forfatterne de fire evangeliene, og valgte ut noen ting av de mange som hadde blitt overlevert muntlig eller skriftlig, og forkortet noen av dem til synteser, og fremla dem med henblikk på enkelte kirkers situasjon” (Dei Verbum, 19).

Derfor kan det sies at de fire evangeliene er trofaste mot apostlenes lære om Jesus og også at deres lære er trofast mot det Jesus sa og gjorde. Det er på denne måten vi kan si at evangeliene er trofaste overfor Jesus.

▶ Navnene som de tidlige kristne skriftene gir disse tekstene – ”Samlinger etter apostlene,” ”Kommentarer og Ord av Vår Herre” (jf den hellige Justin, Apologien, 1,66; Dialogen med Trifon, 100) – peker hen mot en slik tolkning.

▶ Med disse evangeliene har vi tilgang til det apostlene forkynte om Jesus Kristus.

10. Hva er de kanoniske og de apokryfe evangelier? Hvor mange er det?

- De kanoniske evangelier er de som Kirken har anerkjent som guddommelig inspirerte og som trofast viderefører den apostoliske tradisjon. Det er fire og bare fire: Matteus, Markus, Lukas og Johannes.

► På slutten av 100-tallet finner vi dette uttrykkelig fastslått av den hellige Ireneus av Lyon ("Contra Haereses" 3, 11, 8-9). Kirken har alltid hevdet dette, og foreslo det etter hvert som et trosdogme da den definerte Den hellige skrifts kanon ved konsilet i Trident (1545-1563).

► Oppbyggingen i disse evangeliene er basert på det apostlene så og hørte i Jesu nærvær og de gangene han viste seg for dem etter oppstandelsen.

For å oppfylle Herrens befaling begynte apostlene umiddelbart å forkynne det glade budskap (evangeliet) om ham og om den frelse han brakte til menneskeheten. Små kristne fellesskap begynte å dukke opp i Palestina og andre steder (Antiokia, byene i Lilleasia, Roma etc).

I disse fellesskapene tok tradisjonen form av beretninger og lære om Jesus, alltid under ledelse av apostlene som hadde vært øyenvitner til dem. På et tredje stadium ble disse tradisjonene skrevet ned og satt sammen slik at de dannet en slags biografi om Jesus, noe som ga opphav til evangeliene til bruk for de fellesskapene de var myntet på.

► Det første evangeliet ser ut til å være Markusevangeliet, eller kanskje en hebraisk eller arameisk versjon av Matteusevangeliet, noe kortere enn den vi har nå. De andre tre kom til å ha liknende fremstillingsmåter. Ved nedskrivningen valgte hver evangelist ut noen ting fra de mange som ble viderefremidlet, sammentrakk andre, og skreddersydde det for sine nærmeste leseres behov.

De kanoniske evangelier er de som Kirken har anerkjent som guddommelig inspirerte og som trofast viderefører den apostoliske tradisjon. Det er fire og bare fire: Matteus, Markus, Lukas og Johannes.

Det at de fire ble sett på som apostoliske viser seg ved det faktum at de ble mottatt og videreført som skrevet av apostlene selv eller deres nærmeste disipler – Markus var disippel av Peter og Lukas av Paulus.

- De apokryfe evangeliene er de som Kirken ikke aksepterte som deler av den ekte apostoliske tradisjon, selv om de selv påsto at de var skrevet av en av apostlene.

"Apokryf" betydde opprinnelig "hemmelig", i betydningen at de ble skrevet for en spesiell gruppe innvidde som sirkulerte dem blant sine egne. Senere fikk ordet betydningen falsk og til og med kjettersk.

► De begynte å sirkulere ganske tidlig – de blir henviset til i siste halvdel av 100-tallet. De hadde ikke den apostoliske garanti som de fire anerkjente evangeliene, og videre inneholdt mange av dem ideer som var forskjellige fra den apostoliske tradisjon.

► "Apokryf" betydde opprinnelig "hemmelig", i betydningen at de ble skrevet for en spesiell gruppe innvidde som sirkulerte dem blant sine egne. Senere fikk ordet betydningen falsk og til og med kjettersk.

► I tidens løp vokste antallet apokryfe skrifter, hovedsakelig for å legge til detaljer om Jesu liv som ikke var opplyst av de kanoniske evangeliene (for eksempel de apokryfe evangeliene om Jesu barndom), og også for å sette en apostels navn på lærer som var står i motsetning til Kirkens vanlige tradisjon (for eksempel Tomasevangeliet).

► Basert på informasjon hentet fra kirkefedrene om de bevarte apokryfene selv, eller henvisninger til manuskripter, er antallet apokryfe evangelier kjent for å være over 50. Origenes av Alexandria (d.245) skrev: "Kirken har fire evangelier, kjetterne mange."

11. Hva er forskjellen mellom de kanoniske og de apokryfe evangelier?

● Siden de kanoniske evangeliers inspirerte natur ikke kan demonstreres, ligger den fremste demonstrerbare forskjellen utenfor evangeliene selv:

Selv om de apokryfe evangeliene ble sporadisk brukt av spredte grupper, klarte de aldri å bli akseptert, heller ikke ble de anerkjent av den universelle Kirken.

► De kanoniske evangeliene er en del av den bibelske kanon, de apokryfe evangeliene er det ikke.

► Dette betyr at de kanoniske evangeliene ble mottatt av kirkene i øst og vest som den ekte apostoliske tradisjon i generasjonen like etter apostlene;

► Selv om de apokryfe evangeliene ble sporadisk brukt av spredte grupper, klarte de aldri å bli akseptert, heller ikke ble de anerkjent av den universelle Kirken.

► En viktig grunn til dette, som kan bevises historisk, er at de kanoniske evangelier ble skrevet i den apostoliske tid i videre forstand, det vil si mens apostlene og deres nærmeste disipler ennå levde. Dette kan slutes ut fra henvisninger til dem hos kristne forfattere i den påfølgende generasjon, og også fra det faktum at rundt år 140 e. Kr. ble det lagd en harmonisering av utdrag fra de fire kanonisk anerkjente evangeliene (Tatian).

► Henvisninger til de apokryfe evangelier finnes på den andre side først senere, rundt slutten av det andre århundre.

● Apokryfe manuskripter med en tekststil som likner på evangeliene, noen fra midten av det andre århundre, er svært fragmentariske, et tegn på at verkene de representerer ikke var satt så høyt at de ble formidlet nøyaktig til senere generasjoner.

● Apokryfe manuskripter som er overlevert eller som er nylig funnet, er svært forskjellige fra de kanoniske evangelier, både i form og innhold.

► De som var kjent fra kirkefedrenes tid og fra middelalderen er fulle av historier av et

legendarisk eller fantasifullt slag. De prøver å komme kravene fra den folkelige fromhet i møte ved å gi detaljerte beskrivelser av hendelser som de kanoniske evangelier enten ikke nevner eller omtaler sparsomt.

► Vanligvis er de overensstemmende med Kirkens lære. De inneholder historier om den hellige Joakim og Anna, og den hellige Jomfrus fødsel (Marias barndomsevangelium), om hvordan en jordmor oppdaget Marias jomfruelighet (Jakobs protoevangelium), om de mirakler Jesus gjorde som barn (Pseudo-Thomas-evangeliet) osv.

De apokryfe evangelier prøver å komme kravene fra den folkelige fromhet i møte ved å gi detaljerte beskrivelser av hendelser som de kanoniske evangelier enten ikke nevner eller omtaler sparsomt.

► Svært forskjellig fra disse er de apokryfe evangeliene fra Nag Hammadi (Egypt) som er klart gnostiske og kjetterske. De beskriver Jesu hemmelige lære (det koptiske Thomasevangeliet), eller åpenbaringer fra den oppstandne Herre om den materielle verdens opprinnelse (det apokryfe Johannesevangeliet), sjelens oppstigning (Maria Magdalenas evangelium), eller er et pompøst sammensurium av ideer hentet hovedsakelig fra prekener og katekese (Filips evangelium). Selv om noen av dem kan være ganske gamle, kanskje fra det andre århundre, kan man raskt og tydelig se forskjellene på dem og de kanoniske evangeliene.

12. Hva sier de apokryfe evangeliene?

• Det er tre typer apokryfe evangelier som ble vanlige i Kirken fra det andre århundre og fremover:

—De som det bare finnes noen få papyrusfragmenter igjen av, og som likner på de kanoniske evangeliene i stor grad.

—De som er bevart intakt, og forteller fromme historier om livet til vår Herre og til Jomfru Maria; og

—De som er oppkalt etter en apostel, men fremmer læresetninger som står i motsetning til det Kirken holder for sant i henhold til apostolisk tradisjon.

• Det finnes få eksempler på den første typen, og de sier neppe noe nytt, kanskje fordi lite er kjent av deres innhold.

► Et eksempel på disse er ”Peters evangelium” som forteller om vår Herres lidelseshistorie.

• Blant den andre typen er det eldste det såkalte ”Jakobs barndomsevangelium”.

► Dette dokumentet forteller at Jomfru Maria levde i Templet fra hun var tre år gammel, og hvordan den hellige Josef, som var enkemann, fikk ansvaret for å passe på henne fra hun var 12 år gammel. Prestene i Templet hadde samlet alle enkemennene og Josef var den som ble valgt da en due mirakuløst fløy ut av hans stav.

► Senere apokryfe evangelier slik som ”Pseudo-Matteus” inneholder også denne historien, men forteller at staven mirakuløst begynte å blomstre.

Noen apokryfe tekster, som det bare finnes noen få papyrusfragmenter igjen av, likner de kanoniske evangeliene i stor grad. Andre, som er bevart intakte, forteller fromme historier om livet til vår Herre og den hellige Jomfru Maria.

► ”Barndomsevangeliet” beskriver også Jesu fødsel da den hellige Josef var på vei til Betlehem med Maria. Vi får høre at den hellige patriark lette etter en jordmor som bekreftet at Vår Frue var jomfru også etter fødselen.

► På liknende måte forteller andre apokryfe evangelier, slik som ”Marias fødsel”, om hvordan Joakim og Anna fikk Maria da de allerede var langt oppe i årene.

► Vår Herres barndom og de mirakler han gjorde som barn blir fortalt i ”Thomas pseudo-evangelium”.

► Den hellige Josefs død er hovedtema i ”Historien om tømmermannen Josef”.

Andre igjen er oppkalt etter en apostel, men fremmer læresetninger som står i motsetning til det Kirken holder for sant i henhold til apostolisk tradisjon.

► I de senere arabiske apokryfe evangeliene om Jesu barndom leser vi om de tre vise menn og vi får også deres navn i en etiopisk tekst.

► Et kjært motiv i andre apokryfe evangelier, som ”Hvilens bok” og ”Pseudo-Meliton” var Jomfru Marias død og opptakelse i himmelen, der vi får høre at hun døde omgitt av apostlene og hvordan vår Herre førte henne bort i en himmelsk vogn.

► Alle disse fromme legendene hadde stor utbredelse i middelalderen og inspirerte mange kunstnere.

• Den tredje typen av apokryfe evangelier inneholder kjettersk lære.

► De tidlige kirkefedrene siterte dem for å motbevise dem, og kalte dem enten etter deres forfatter, slik som Markion, Basilides eller Valentin, eller i henhold til det publikum de var ment for, slik som Til Hebreerne eller Til Egypterne.

► Ved andre anledninger anklaget de samme kirkefedrene disse kjetterne for å utbre deres egen lære under en apostels navn, slik som Jakob eller Thomas.

► Informasjonen fra kirkefedrene ble bekreftet ved funnet av rundt førti ”gnostiske” verk i Nag Hammadi (Egypt) i 1945. De inneholde for det meste påståtte hemmelige åpenbaringer fra Jesus, og mangler enhver troverdighet. De har en tendens til å se på Gud Skaperen som en mindre og pervers gud (en demiurg) og oppnåelse av frelse for mennesket som avhengig av at det oppdager sin guddommelige opprinnelse.

13. Hvem er gnostikerne?

• Betegnelsen ”gnostisk” stammer fra det greske ordet ”gnosis” som betyr kunnskap.

► En gnostiker er derfor en person som tilegner seg kunnskap og som lever i samsvar med den. I denne henseelse har ikke betegnelsen ”gnosis” noen negativ biklang.

► Noen av de tidlige kirkefedrene slik som Klemens av Alexandria og den hellige Ireneus snakker om ”gnosis” i betydningen den kunnskap om Jesus Kristus som vi får gjennom troen: ”Den sanne gnosis” – skriver den hellige Ireneus – ”er apostlenes lære” (*Contra Haereses*, IV, 33, 8).

• Betegnelsen ”gnostiker” fikk en negativ betydning da disse tidlige kirkefedrene brukte den for å betegne visse fremtredende kjettere som var kjent mellom det andre og fjerde århundre.

► Den hellige Ireneus var den første som brukte det i denne betydningen for å vise til Simon Samaritanerens kjetteri (Apg 8,9-24). Han nevner at Simons tilhengere spredde seg til Alexandria, Lilleasia og Roma med det resultat at ”en mengde gnostikere har dukket opp, og har blitt synlige som sopp som vokser opp av bakken” (*Contra Haereses*, I,29,1). Disse var, fortsetter han, opprinnelsen til Valentinustilhengerne, som er dem han omtaler på en mer direkte måte.

Betegnelsen ”gnostisk” stammer fra det greske ordet ”gnosis” som betyr kunnskap. En gnostiker er derfor en person som tilegner seg kunnskap og som lever i samsvar med den

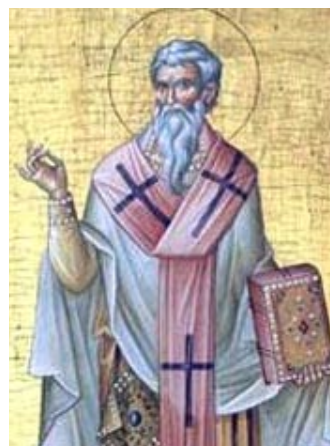

► Han forklarer mengden og mangfoldet av sekter med å si at ”mange av dem – vi kan faktisk si alle – ønsker selv å være lærere, og bryter ut fra det spesielle kjetteriet de har vært involvert i. De lager et sett læresetninger ut fra et helt annet system av synspunkter, og deretter nye fra andre igjen, og de insisterer på at de underviser noe nytt, og erklærer at de har funnet frem til enhver mening som de er i stand til å tenke ut” (*Contra haereses*, I,28,1).

• Av informasjonen fra Ireneus og fra de andre kirkefedrene som også måtte kjempe mot disse kjetteriene (spesielt den hellige Hippolytos av Roma og den hellige Epiphanos av Salamina), kan vi se at det var en mangfoldiggjøring av utbrytergrupper (simonerne, nikolaittene,

ophittene, naassenene, sethianerne, peratae, basilidianerne, carpocratinerne, valentinianerne, markosianerne...) som kommer inn under betegnelsen ”gnostiske”, noe som gjør at vi bare kan bruke betegnelsen på en omtrentlig måte.

Betegnelsen ”gnostiker” fikk en negativ betydning da disse tidlige kirkefedrene brukte den for å betegne visse fremtredende kjettere som var kjent mellom det andre og fjerde århundre. Den hellige Ireneus var den første som brukte det i denne betydningen.

► Av de rundt førti ”gnostiske” kjetterske skrifter som ble oppdaget i 1945 i Nag Hammadi (øvre Egypt) får vi et liknende inntrykk, hvert skrift har sin egen tydelige kjetterske retning.

• Blant de variantene som er beskrevet ovenfor, er de mest kjente de valentinianske gnostikerne, som også er de som hadde størst innflytelse.

► De opererte innenfor Kirken, og var som ”et rovdyr klar til å angripe” ifølge den hellige Ireneus.

► De hadde de samme Hellige Skrifter som Kirken, med de tolket dem annerledes. Den sanne Gud var ifølge dem ikke Skaperguden i Det gamle testamente; de forestilte seg også flere Kristuser blant vesenene i den himmelske verden (eonene).

► De mente at frelse oppnås:

- ved kunnskap om oss selv som en guddomsgnist fanget i materien,
- at Kristi forløsningsverk besto i å vekke denne kunnskapen i oss,
- og at bare åndelige mennesker (pneumatikoi) oppnår frelse.

► Sektens elitepreg, og dens undervurdering av den skapte verden, utgjør blant andre trekk, tenkemåten til disse kjetterne, de mest betydningsfulle representanter for gnostikerne.

14. Hva forteller romerske og jødiske kilder oss om Jesus?

• De første henvisninger til Jesus i skriftlige dokumenter utenom kristne skrifter er skrevet av hellenistiske og romerske historikere som levde i andre halvdel av første århundre eller første halvdel av andre århundre, og derfor ikke lenge etter at hendelsene hadde funnet sted.

► Den eldste teksten der Jesus er nevnt, selv om det er indirekte, går tilbake til rundt år 73, og er skrevet av en stoisk filosof kalt Mara bar Sarapion, fra Samosate i Syria. Han henviser til Jesus som jødernes ”kloke konge”, og bemerker, kanskje med tanke på antitesene i Bergprekenen, at det ble sagt at han fremmet nye lover (Mt 5,21-48). Han konstaterer at det å ha dømt ham til døden ikke brakte jødene noen fordeler.

► Den eldste og mest kjente direkte henvisning til Jesus kommer fra historikeren Flavius Josephus (*Antiquitates judaicae* XVIII, 63-64) mot slutten av det første århundre. Dette er også kjent som *Testimonium Flavianum*. Denne teksten, som har overlevd i greske manuskripter av Josephus verk, går så langt som til å antyde at Jesus kunne være Messias, noe som har fått mange forfattere til å tro at det ble satt inn av avskrivere i middelalderen.

– I dag tror forskerne at Josephus opprinnelige ord har vært nesten likelydende med de som er bevart i en arabisk versjon av teksten, sitert av Agapitos – en biskop av Hierapolis på 900-tallet. Han sier følgende: ”På den tiden var det en klok mann kalt Jesus med en beundringsverdig oppførsel, som var kjent for sine dyder. Mange jøder og andre folkeslag var hans disipler. Pilatus dømte ham til døden ved korsfestelse. Men de som hadde blitt hans disipler fornektet ikke sitt disippelskap og fortalte om hvordan han hadde vist seg for dem i live tre dager etter korsfestelsen, og at han derfor kunne være den Messias som profetene hadde sagt slike underfulle ting om.”

Den eldste teksten der Jesus er nevnt, selv om det er indirekte, går tilbake til rundt år 73, og er skrevet av en stoisk filosof kalt Mara bar Sarapion, fra Samosate i Syria.

► Noen henvisninger til Jesusskikkelsen og til hans tilhengers gjerninger finnes i verkene til noen romerske forfattere i det andre århundre (Plinius den yngre, *Epistolarum ad Traianum imperatorem cum eiusdem*

Responsis liber X, 96; Tacitus, *Annales* X, 44; Suetonius, *Claudius liv*, 25,4).

• Jødiske kilder, spesielt Talmud, inneholder også henrydninger til Jesus og til visse ting som ble sagt om ham, og gjør det mulig å utfylle noen historiske detaljer ved å bruke kilder som ikke kan mistenkes for å være utsatt for kristen manipulasjon.

Den eldste og mest kjente direkte henvisning til Jesus kommer fra historikeren Flavius Josephus mot slutten av det første århundre. Dette er også kjent som *Testimonium Flavianum*.

► Joseph Klausner, en jødisk forsker, oppsummerer noen av konklusjonene som kan trekkes fra de talmudiske teoriene om Jesus: ”Det finnes noen pålitelige teorier om det faktum at hans navn var Yeshua (Yeshu) av Nasaret, at han praktiserte trolldom (det vil si at han utførte mirakler, noe som var vanlig på den tiden) og forførelse, og at han ledet Israel på villstrå, at han hånet de vises ord og diskuterte Skriften på samme måte som fariseerne, at han hadde fem disipler, at han sa han hadde kommet ikke for å oppheve Loven, eller legge noe til den, at han ble hengt på et trestokk (korsfestet) som en falsk autoritet og forfører kvelden før påske (noe som falt på en lørdag) og at hans disipler helbredet sykdommer i hans navn.” (J. Klausner, *Jesus of Nazareth*, s. 44)

– Selv om Klausners oppsummering og observasjoner trenger klargjøring fra en historisk synsvinkel, viser de i tilstrekkelig grad at det som kan utledes av disse kildene absolutt er betydningsfullt, selv om det ikke er komplett. Å se denne informasjonen i sammenheng med den som romerske forfattere bringer, lar oss bekrefte med historisk sikkerhet at Jesus eksisterte, og lar oss også bli kjent med de viktigste fakta i hans liv.

15. Hva forteller Qumrantekstene (Dødehavsrullene) oss?

● I 1947 fant to beduinhyrder tilfeldigvis en leirkrukke som inneholdt syv pergamentruller i en hule i Wadi Qumran, nær Dødehavet. Etter hvert ble det funnet mange ruller og tusenvis av fragmenter, skrevet på hebraisk, arameisk og gresk, i 11 huler. Man tror at de ble skrevet mellom det andre århundre f. Kr. og år 70 e. Kr., året da Jerusalem ble ødelagt.

● Rundt 800 skrifter har blitt rekonstruert av flere tusen fragmenter, siden svært få fullstendige dokumenter ble funnet. Det finnes fragmenter fra alle bøkene i Det gamle testamente, unntatt Esters bok, fra de mange allerede kjente ikke-kanoniske jødiske bøkene og også fra noen til da ukjente bøker, og flere skrifter som tilhørte essenerne, en sekt som hadde trukket seg tilbake til ørkenen.

► De viktigste dokumentene er utvilsomt bibeltekstene. Inntil Qumrantekstene ble funnet var de eldste hebraiske manuskriptene man hadde fra 800- og 900-tallet e. Kr. Derfor var det naturlig å tenke seg at ubehagelige ord eller uttrykk som fremkommer i de originale tekstene hadde blitt forvrengt, utbrodert eller moderert.

► Oppdagelsene beviser at de opprinnelige tekstene sammenfaller med de tilsvarende tekstene fra middelalderen – til tross for at de er omtrent tusen år eldre.

Inntil Qumrantekstene ble funnet var de eldste hebraiske manuskriptene man hadde fra 800- og 900-tallet e. Kr.

► De få forskjellene som fremgår passer i stor utstrekning de som allerede er bevitnet av den greske versjonen, kjent som Septuaginta, eller av den samaritanske pentateuch. Flere andre dokumenter har bidratt til å vise at det fantes andre måter å tolke Skriften (og lovtekstene) på enn det som var vanlig blant saddukeerne og fariseerne.

● Det finnes ingen nytestamentlige eller kristne skrifter av noe slag blant Qumrantekstene. På et tidspunkt var det en diskusjon om noen greske ord på to små papyrusfragmenter som ble funnet der tilhørte Det nye testamente, men det ser ikke ut til å være tilfelle. Med unntak av disse kan videre muligheter for å finne kristne dokumenter i disse hulene utelukkes.

● Det virker heller ikke som om Det nye testamente inneholder noen innflytelse fra de jødiske tekstene som ble funnet der. I dag er ekspertene enige om at når det gjelder det læremessige, hadde ikke Qumran noen innflytelse på kristendommens opprinnelse, for den lille

dødehavssekten hadde isolert seg fra samfunnet, mens Jesus og de første kristne levde midt i datidens jødiske samfunn og hadde kontakt med folket.

● Dokumentene har kun tjent til å klargjøre noen felles begreper og uttrykk fra den tiden, som har vært vanskelige å forstå i dag, og å forstå bedre de ekstremt pluralistiske jødiske omgivelsene som kristendommen oppsto i.

Oppdagelsene beviser at de opprinnelige tekstene sammenfaller med de tilsvarende tekstene fra middelalderen

● I første halvdel av 1990-tallet sirkulerte det to store myter (som nå er avskrevet). Den ene påsto at manuskriptene inneholdt lære som motsa jødedommen og kristendommen og at Hovedrabbinatet og Vatikanet derfor hadde blitt enige om å forby utgivelsen av dem. Alle dokumentene er nå utgitt, og det er klart at det ikke var religiøse, men vitenskapelige grunner til utgivelsesproblemen.

► Den andre myten er mer overbevisende, fordi den tilsynelatende ble støttet av vitenskapen. Barbara Thiering, en universitetsprofessor fra Sydney, og Robert Eisenman, en professor ved California State University, utga flere bøker der de sammenliknet Qumrantekstene med Det nye testamente, der de konkluderte med at begge var skrevet i kodespråk og ikke kunne tolkes bokstavelig, men at de snarere hadde en hemmelig betydning som måtte tydes.

– De antyder at grunnleggeren av Qumrangruppen kan ha vært Johannes Døperen og hans motstander, Jesus (ifølge Thiering), eller at Rettferdighetens Lærer kan ha vært Jakob og hans rival Paulus. De baserer sine teorier på det faktum at i tekstene henvises det til folk med en ukjent terminologi som er meningsløs for oss, slik som Rettferdighetens Lærer, Den ufromme prest, Svikerer, Rasende løve, lysets og mørkets sønner, avskyelighetens hus osv.

– I dag godtar ikke ekspertene slike påstander. Hvis vi foreløpig ikke forstår rekkevidden av denne terminologien, skyldes det ikke at den inneholder noen esoterisk lære. Det er åpenbart at Qumranboernes samtidige var kjent med disse uttrykkene og at selv om Dødehavsrullene inneholder lære og normer som atskiller seg fra den offisielle jødedommen, har de ingen hemmelig nøkkel og skjuler ikke uuttalte teorier.

© www.opusdei.org – Tekstene er utarbeidet av en gruppe teologiprofessorer ved Navarras universitet under ledelse av Francisco Varo.

16. Hva er Nag Hammadi-biblioteket?

• Nag Hammadi-biblioteket er en samling av tretten lærinnebundne håndskrifter fra oldtiden som inneholder mer enn femti tekster.

► Disse ble tilfeldigvis oppdaget i en terrakottakrukke av en gruppe bønder i øvre Egypt i 1945, nær Quenoboskion, en landsby 9 km fra den moderne byen Nag Hammadi.

► De oppbevares nå i Det koptiske museum i Kairo, og blir omtalt med betegnelsen NHC (Nag Hammadi Codices).

► Det finnes tre andre håndskrifter (codices) som hevdes å tilhøre samme samling, datert på 1800-tallet og oppbevart i London (Codex Aksewianus, vanligvis kjent som Pistis Sophia), i Oxford (Codex Brucianus) og i Berlin (Codex Berolinensis). Disse tre håndskriftene er ikke så gamle, men stammer fra det samme området.

• NHC ble skrevet rundt 330 e. Kr. og ble gravd ned rundt slutten av fjerde eller begynnelsen av femte århundre.

► Disse håndskriftene inneholder rundt 50 verk skrevet på koptisk – det egyptiske språket som ble snakket av kristne der og skrevet med greske bokstaver – og er oversettelser fra gresk, og vanligvis ikke så veldig pålitelige.

► Nesten alle verkene er av en heretisk natur, som gjenspeiler forskjellige gnostiske tendenser. (se [Hvem er gnostikerne?](#)) De fleste av disse var allerede kjent, fordi de ble imøtegått av kirkefedrene, spesielt den hellige Ireneus, den hellige Hippolytus av Roma og den hellige Epifanius.

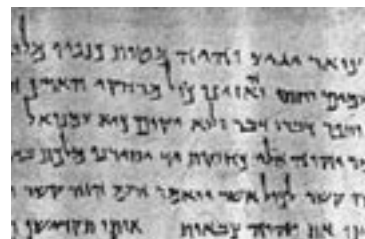
Det er en samling av tretten lærinnebundne håndskrifter som inneholder rundt 50 verk skrevet på koptisk og er oversettelser fra gresk, og vanligvis ikke så veldig pålitelige. Nesten alle verkene er av en heretisk natur, som gjenspeiler forskjellige gnostiske tendenser. De fleste av disse var allerede kjent.

► Hovedbidraget til disse håndskriftene er at vi nå har direkte tilgang til de virkelige gnostiske verkene og man kan se at kirkefedrene visste meget godt hva de sto overfor.

• Fra en litterær synsvinkel finner man i NHC de forskjellige genrer: teologiske og filosofiske avhandlinger, apokalypter, evangelier, bønner, apostlenes gjerninger, brev etc. Noen ganger er ikke disse titlene de samme som i originalene, men har fått tillegg fra redaktorene avhengig av innholdet.

I noen av dem danner den gnostiske myten kjernen, mens de kristne trekkene ser ut til å være underordnet.

► Når det gjelder de skriftene som bærer navnet ”evangelier”, kan man legge merke til at de har liten likhet med de kanoniske evangeliene, for de fremstiller ikke en beskrivelse av Jesu liv, men forteller i stedet om de hemmelige åpenbaringer som Jesus etter sigende skulle ha fortalt til disiplene. (se [Hva er forskjellen mellom de kanoniske og de apokryfe evangelier?](#)) For eksempel:

- Thomasevangeliet inneholder 114 sitater fra Jesus, det ene etter det andre, uten noen fortellende tekst annet enn noen spørsmål som disiplene noen gang spurte;
- [Maria \(Magdalenas\) “evangelium”](#) forteller om de åpenbaringer av den herliggjorte Kristus som hun hadde rundt sjelens himmelfart.

• Utfra det læremessige i disse håndskriftene inneholder de i hovedsak kristne, gnostiske verk; selv om i noen av dem, som ”Johannesapokryfen” – en av de viktigste siden den fremtrer i fire av håndskriftene – danner den gnostiske myten kjernen, mens de kristne trekkene ser ut til å være underordnet.

► I denne myten blir de første kapitlene av Første Mosebok tolket i motsatt retning, og fremstiller Gud Skaperen, eller Demiurgen, som en underordnet og pervers gud som har skapt materien.

► Men i håndskriftene er det også gnostiske verk som ikke er kristne og som samler en gresk-hedensk gnosis utviklet rundt figuren Hermes Trismegistos, som ble sett på som den store åpenbarer av kunnskap (Diskurs 8 og 9). Denne typen gnosis var allerede delvis kjent før disse oppdagelsene ble gjort. I NHC VI er det til og med et fragment av en omskriving av Platons ”Staten”.

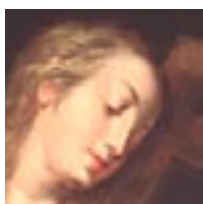
17. Hvem var Maria Magdalena?

Evangeliene forteller ikke spesielt mye om Maria Magdalena. Hun tilhørte en gruppe kvinner som fulgte Jesus, og som sørget for ham med det de eide. (Lk 8,2)

► Hun var en kvinne, kalt Maria, som kom fra Migdal Nunaya (gresk: Magdala, o.a.), Tarichea er et gresk navn på byen man tror var Migdal. Det var en liten by på vestsiden av Genesaretsjøen, ca. 5 km nord for Tiberias.

► Jesus hadde drevet syv ånder ut av henne (Lk 8,2, Mk 16,9) som er en annen måte å si ”alle demonene”. Dette kan bety å være besatt av djevelen, men det kan også bety kroppslig eller mental sykdom.

• De synoptiske evangeliene (Matteus, Markus, Lukas, o.a.) nevner henne som den første i en gruppe kvinner som på avstand så at Jesus ble korsfestet (Mk 15,40-41), og som satt rett overfor graven (Mt 27,61) da Jesus ble gravlagt (Mk 15,47). De forteller oss at svært tidlig om morgenen, dagen etter sabbaten, vendte Maria Magdalena og and kvinner tilbake til graven for å salve Jesu legeme med krydderoljer. Da forteller en engel dem at Jesus er oppstanden, og ber dem gå og fortelle det til disiplene.

Evangeliene nevner henne som den første i en gruppe kvinner som på avstand så at Jesus ble korsfestet, og som satt rett overfor graven da Jesus ble gravlagt.

• Johannes gir oss samme informasjon med små variasjoner. Maria Magdalena står ved siden av Jomfru Maria ved foten av korset (Jo 19,25). Tidlig på dagen etter sabbaten, mens det ennå var mørkt, kommer hun til graven, ser at steinen er borte og skynder seg av sted for å fortelle det til Peter, fordi hun tror at noen har stjålet Jesu legeme (Jo 20,1-2). Hun vender tilbake til graven og står der gråtende, og møter da Jesus, som ber henne oppsøke hans disipler og si til dem at han skal stige opp til sin Far (Jo 20,11-18). Det er hennes høydepunkt.

• Det er derfor Østkirken har kalt henne ”*isapostolos*” (lik en apostel eller tilsvarende en apostel). Østkirkens tradisjon sier at hun er begravd i Efesos, og at hennes relikvier ble ført til Konstantinopel på 800-tallet.

• Maria Magdalena har ofte blitt identifisert med andre kvinner i evangeliene.

► På 400- og 500-tallet tenderte den romerske kirke mot å identifisere Maria Magdalena som synderinnen som i Simon fariseerens hus vasket Jesu føtter med sine tårer (Lk 7, 36-50).

► Noen kirkefedre og åndelige forfattere som var enige med evangeliene, hadde allerede identifisert synderinnen med Maria, Lasarus søster, som i Betania salvet Jesu hode med nardusolje (Jo 12,1-11). Matteus og Markus nevner ikke navnet Maria, men sier bare at det var en kvinne, og at salvingen fant sted i Simon den spedalskes hus (Mt 26,6-13).

► Som et resultat av dette, i stor grad basert på den hellige Gregor den store, har den forestilling spredd seg at de tre kvinnene skulle være en og samme person. Men ingenting i evangeliene tyder på at Maria Magdalena er samme person som den Maria som slavet Jesus i Betania, fordi det virker som sistnevnte er søster til Lasarus (Jo 12,2-3). Heller ikke kan man trekke den slutning at hun er synderinnen som ifølge Lukas vasket Jesu føtter med sine tårer. I dette tilfellet er imidlertid identifikasjonen forståelig, ettersom Lukas straks etter opplysningen om at Jesus hadde tilgitt denne kvinnen, sier at Jesus ble fulgt av noen kvinner, blant dem Maria Magdalena, og at Jesus hadde drevet syv ånder ut av henne (Lk 8,2).

► Dessuten priser Jesus den syndige kvinnens kjærlighet. ”Og derfor sier jeg deg, at alle hennes synder er henne tilgitt, så mange som de er, siden hun har vist så stor en kjærlighet” (Lk 7,47), og vi ser også stor kjærlighet i møtet Maria har med Jesus etter oppstandelsen (Jo 20,14-18). I alle hendelsene, selv om det hadde vært samme kvinne, så er hennes syndige fortid ikke en skam. Peter svek Jesus, og Paulus forfulgte de kristne. Hennes storhet ligger ikke i at hun var uklanderlig, men i hennes kjærlighet.

• På grunn av hennes fremtredende rolle i evangeliene fikk hun spesielt stor oppmerksomhet av noen perifere grupper i den tidlige kirken. Disse var hovedsakelig gnostiske sekter, og deres skrifter var en samling av Jesu hemmelige åpenbareelser etter oppstandelsen, og de brukte Marias skikkelse for å formidle hans tanker. Dette er historier som ikke har noe historisk grunnlag.

► Kirkefedrene, åndelige forfattere og andre verk fremhever Marias rolle som en Herrens disippel og en forkynner av evangeliet. Fra 900-tallet og fremover dukket noen fiktive historier opp, som forherliget henne og som fremfor alt ble spreidd i Frankrike. Det er der det vokste frem legender som ikke har noe historisk basis, om at da forfølgelsene av de kristne startet flyktet Maria Magdalena, Lasarus og noen andre fra Jerusalem til Marseilles og evangeliserte Provence. Ifølge denne legenden døde Maria i Aix-en-Provence eller Saint Maxime og hennes relikvier ble ført til Vezeley.

18. Hva slags forhold var det mellom Jesus og Maria Magdalena?

• Det går klart frem av evangeliene at Maria Magdalena hadde stor kjærlighet til Jesus. Hun var blitt befridd fra syv demoner av ham, og hadde fulgt ham som en discippel, sørget for ham med det hun eide (Lk 8,2-3) og hadde vært sammen med Maria, Jesu mor og de andre kvinnene da Jesus ble korsfestet (Mk 15,40-41). Hun var ifølge evangeliene den første person som Jesus viste seg for etter oppstandelsen, etter at hun gråtende hadde lett etter ham (Jo 20,11-19). Av dette kommer den ærbødighet som Kirken har hatt for henne som et vitne om den oppstandne Kristus (se: [Hvem var Maria Magdalena?](#)) Ut fra disse avsnittene i evangeliet kan man ikke trekke den slutning at hun var en synderinne, og i enda mindre grad at hun var Jesu ektefelle.

• De som hevder at hun var Jesu hustru henviser til noen apokryfe evangelier. Alle, med et mulig unntak av en del av Tomas-evangeliet, ble skrevet etter de kanoniske evangeliene og har ikke historisk karakter, men er skrevet for å formidle gnostisk lære. Disse skriftene, som ikke i egentlig betydning forkynner evangeliene, er snarere tekster som inneholder det som ble sagt skulle være hemmelige åpenbaringer fra Jesus til sine disipler etter oppstandelsen. Mariam (eller Marianne eller Mirjam – navnet Magdalena forekommer ikke unntatt i noen få bøker) var den som best forsto disse åpenbaringene. Det er derfor hun er Jesu favorittdiscippel og fra ham får motta en spesiell åpenbaring.

Hun var den første person som Jesus viste seg for etter oppstandelsen. Men ut fra disse avsnittene i evangeliet kan man ikke trekke den slutning at hun var en synderinne, og i enda mindre grad at hun var Jesu ektefelle.

► Motstanden hun møter fra apostlene, fordi hun er kvinne (i noen av disse skriftene: Tomas-evangeliet, Freiserens Dialoger, Pistis Sophia, Marias evangelium) gjenspeiler den negative holdningen noen av gnostikerne hadde mot det kvinnelige og mot Maria som en berømt discippel. Likevel ønsker noen mennesker å se på denne motsetningen som en gjenspeiling av den offisielle Kirkens holdning på den tiden mot det åndelige lederskap av kvinner som ble fremstilt i disse gruppene. Ingen av disse teoriene kan bevises.

► Denne motstanden har mer sannsynlig vært en konflikt mellom læresetninger: Peter og de andre apostlene konfronteres med de forestillinger som disse gnostiske gruppene fremla i Marias navn. Uansett: å bruke Maria var en måte å rettferdiggjøre de gnostiske ideene.

► I andre apokryfe evangelier, spesielt Filip-evangeliet, er Mariam (denne gang siteres hun også med sitt opprinnelige navn Magdalena) et forbilde for

gnostikerne, nettopp på grunn av sin kvinnelighet. Hun er det åndelige symbol på det å være en Kristi discippel og inntar en perfekt union med ham. I denne sammenheng snakker de om et kyss mellom Jesus og Maria (hvis denne teksten virkelig skal forstås på denne måten) som symboliserer dette forbund. Ved dette kysset, som var et slags sakrament større enn dåpen og eukaristien, etablerte gnostikeren seg som gnostiker. Hele tonen i disse skriftene er ganske fremmed for noen slags seksuelle hentydninger.

De som hevder at hun var Jesu hustru henviser til noen apokryfe evangelier. Alle, med et mulig unntak av en del av Tomas-evangeliet, ble skrevet etter de kanoniske evangeliene og har ikke historisk karakter, men er skrevet for å formidle gnostisk lære.

► Hvis Jesus selv gir apostelen Judas ordre om å forråde ham, så er det ifølge Judas-evangeliet for at når han dør, skal den guddomsognist som fantes i ham tilslutt være i stand til å befri seg fra kontakt med det kjødelige og tre inn i himmelen igjen. Ekteskap rettet mot det å få barn skal unngås, kvinner blir frelst bare hvis det ”feminine prinsipp” (thelus) som de personifiserer blir transformert til det maskuline prinsipp, det vil si hvis de opphører å være kvinner.

• Ingen seriøs forsker tar disse gnostiske tekstene som historisk bevis på et seksuelt forhold mellom Jesus og Maria Magdalena. Det er meget trist at denne anklage, som ikke har noen historisk basis og ikke engang fikk de kristne på den tiden til å forsvare seg mot den – dukker opp nå og da, som om det skulle være en stor nyhet.

► Den store misforståelsen er egentlig at disse skriftene blir brukt for å la dem si nøyaktig det motsatte av det de hadde til hensikt. Den gnostiske visjon – en blanding av platonsk dualisme og østerlandske doktriner, innhyllet i bibelske ideer – mener at den materielle verden er en illusjon, skapt av Gud i Det gamle testamente som er en ond gud eller i det minste underlegen, at Kristus ikke døde på korset, fordi han bare eksisterte tilsynelatende i en menneskekropp, noe som ville være uverdigg Gud (doketisme). Det merkelige er at det i dag finnes folk som tror at de i disse tekstene ser en opphøyelse av det kvinnelige prinsipp, av seksualitet og av den fullstendige og hemningsløse nytelse i denne materielle verden.

19. Hva sier ”Maria (Magdalenas) evangelium”?

• Det som er kjent som *Maria (Magdalenas) evangelium* er et gnostisk dokument, opprinnelig skrevet på gresk, funnet i Oxyrrhinchus, (i det nordlige Egypt) som en tekst i to fragmenter:

- et papyrus fra det tredje århundre (P. Ryl. III, 463 og P. Oxy. L 3525)
- og et annet fragment oversatt til koptisk (*) fra det femte århundre (Papyrus Berolinensis 8502). Begge ble publisert mellom årene 1938 og 1983.
- men den opprinnelige teksten ble sannsynligvis skrevet i det andre århundre.

► Maria, sannsynligvis Maria Magdalena, selv om hun aldri kalles annet enn Maria – blir sett på som kilden til en ”hemmelig åpenbaring” siden det virker som hun hadde et nært forhold til vår Herre.

• I den fragmenterte teksten som er tilgjengelig i vår tid, er det detaljer om et møte som disiplene spør den oppstandne Kristus om og han svarer dem.

► Kristus sender dem så ut for å forkynne det glade budskap for hedningene og deretter forlater han dem. Disiplene blir tilbake, triste, og uten tro på at de kan fullføre oppgaven. Maria oppmuntrer dem til å fortsette med det de har blitt bedt om å gjøre.

Vi kunne si at en ide som kommer fra en sekt, ikke bør strekkes for langt i et forsøk på å forstå mer generelle omstendigheter i en større virkelighet. På samme måte som vi vet at et unntak aldri bør bli regelen.

► Peter ber Maria om å overbringe til disiplene de ordene de ikke har hørt fra Jesus, siden de visste at ”Jesus elsket henne høyere enn resten av kvinnene”. Maria forteller om en av sine visjoner, full av gnostiske antydninger. På bakgrunn av en verden som er i ferd med å gå i oppløsning, forklarer Maria de vanskeligheter sjelen må gjennomgå for å åpenbare dens sanne åndelige natur idet den stiger opp til sitt evige hvilested.

► Når hun avslutter fortellingen om denne visjonen, tror ikke Peter og Andreas på henne. Peter tviler på om Herren foretrakk henne fremfor de andre disiplene, og Maria begynner å gråte. Levi forsvarer

henne (”Du Peter, har alltid vært så bråsinnt”) og anklager Peter for å angripe Maria.

► Så oppmuntrer Levi disiplene til å godta at Herren foretrakk Maria fremfor dem selv, og ber dem gå og forkynne evangeliet. Deretter drar de ut.

Når man tar i betraktning disse tekstenes gnostiske natur, er det mer sannsynlig å anta at disse ”evangeliene” ikke representerer de virkelige omstendighetene innen Kirken, men gjenspeiler spesifikke konflikter og antipatier mot Kirken.

• Dette er hele vitnesbyrdet som er igjen av de fragmenterte tekstene av dette evangeliet. Sannelig ikke mye. Noen forfattere har ønsket å se apostlenes motstand mot Maria (som også til en viss grad finnes i *Thomasevangeliet*, *Pistis Sophia*, og i det *greske Egypterevangeliet*) som en avspeiling av eksisterende konfrontasjoner innen Kirken i det andre århundre. Det kunne bety at den offisielle Kirken ville stå i motsetning til de esoteriske åpenbaringene og lederskapet fra en kvinne.

• Når man tar i betraktning disse tekstenes gnostiske natur (se: [Hvem er gnostikerne?](#)), er det mer sannsynlig å anta at disse ”evangeliene” ikke representerer de virkelige omstendighetene innen Kirken, men gjenspeiler spesifikke konflikter og antipatier mot Kirken. Vi kunne si at en ide som kommer fra en sekt, ikke bør strekkes for langt i et forsøk på å forstå mer generelle omstendigheter i en større virkelighet. På samme måte som vi vet at et unntak aldri bør bli regelen.

(*) I moderne språk brukes betegnelsen koptisk om de kristne innbyggerne i Egypt, spesielt medlemmene i den koptiske ortodokse kirke. Arabiske historikere, som al-Maqrizi, bruker den arabiske varianten av ordet i betydningen alle innbyggere i Egypt før islam kom, uavhengig av religion. Noen moderne egyptiske nasjonalister bruker ordet kopter på en lignende generell måte for å betegne enhver innbygger i Egypt.

20. Hvordan var forholdet mellom Peter og Maria Magdalena?

• Johannesevangeliet henviser til dagen etter sabaten, da Maria Magdalena gikk til graven hvor Jesus var gravlagt. Etter at hun hadde sett at steinen var rullet bort fra inngangen til graven, løp hun av sted for å fortelle det til Simon Peter og den andre disippelen, han som Jesus holdt så meget av. Da de fikk nyheten, skyndte de seg til graven, der Maria Magdalena senere møtte den oppstandne Herre (Jo 20,1-18).

Forholdet mellom Peter og Maria Magdalena må ha vært som forholdet mellom Peter og Johannes

► Dette er alt evangeliene forteller om forholdet mellom Peter og Maria Magdalena. Fra en historisk synsvinkel er det ikke noe mer å si.

► Peters evangelium, et apokryft skrift sannsynligvis fra det annet århundre, som også gjenspeiler de siste scenene i lidelseshistorien, oppstandelsen, og møtene med den oppstandne Herre, kaller Maria Magdalena "Herrens disippel".

• I den marginale litteraturen fra gnostiske sirkler finner vi forskjellige tekster der konfrontasjoner mellom Peter og Maria Magdalena blir beskrevet. Det er viktig å huske på at disse tekstene ikke har historisk troverdighet. De henviser til oppdiktete samtaler mellom de forskjellige personene, som en måte å spre det gnostiske budskapet på.

► I Maria Magdalenas evangelium, som i andre gnostiske evangelier, virker det som om Peter misliker de såkalte "hemmelige åpenbaringene" som Maria Magdalena mottar.

• En annen tekst, som tilsynelatende er eldre, er Thomasevangeliet. Her er det en historie der Peter sier: "La Mariham forlate oss, for kvinner er ikke

verdige til livet." Jesus svarer da: "Jeg skal selv lede henne for å gjøre henne mannlig, slik at hun også kan bli en levende ånd i likhet med dere menn. For enhver kvinne som gjør seg selv til mann vil tre inn i himmelens rike."

► I Pistis Sophia blir Peter utålmodig og klager over at Maria forstår troens mysterier bedre enn andre, skjønt på en gnostisk måte. Jesus gratulerer henne også, og Peter sier: "Min Herre, vi tåler ikke denne kvinnen, for hun tar muligheten fra oss og har ikke latt noen av oss tale, men hun diskuterer mange ganger" (36). I denne scenen er imidlertid Marta, Lasarus søster også til stede, så denne Maria kunne være Martas søster, og ikke Maria Magdalena, men hentydningen kunne ha vært til begge Mariaer.

► I disse tekstene legger vi merke til noen tydelige trekk fra rabbinisk tankegang, der kvinner ble sett på som ikke i stand til å verdsette religiøs doktrine (jf. Jo 4,27), samt klassiske elementer fra gnostisk antropologi, der kvinner spiller en grunnleggende rolle som redskap for å kommunisere esoteriske åpenbaringer.

Da de fikk nyheten (Peter og Johannes), skyndte de seg til graven, der Maria Magdalena senere møtte den oppstandne Herre (Jo 20,1-18).

• Forholdet mellom Peter og Maria Magdalena må ha vært som forholdet mellom Peter og Johannes, eller Peter og Paulus, eller Peter og Salome osv.

► Dette betyr sannsynligvis at forholdet var helt korrekt slik det bør være mellom en som står i Kirkens ledelse og andre som hadde vært disipler av Herren, og som etter oppstandelsen ga vitnesbyrd om den oppstandne Herre og forkynte evangeliet.

► Enhver annen insinuasjon om disse forholdene er et resultat av fri fantasi.

21. Hva skjedde ved det siste aftensmåltid?

- Timene som gikk forut for Jesu lidelse og død ble nedfelt med spesiell kraft i hukommelsen og hjertet til de som var sammen med ham.

► Derfor ble mange av detaljene rundt det Jesus gjorde og sa ved det siste aftensmåltid skrevet ned i Det nye testamente. Det er en av de best beskrevne hendelsene i hans liv, ifølge Joachim Jeremias. Ved denne anledningen var Jesus alene med de tolv apostlene (Mt 26,20; Mk 14,17 & 20, Lk 22,14). Verken Maria hans mor eller noen av de andre hellige kvinnene var tilstede.

- Johannes forteller i sitt evangelium om en betydningsfull hendelse, at Jesus vasket disiplenes føtter, og dermed ga oss et eksempel på ydmyk tjeneste (Jo 13,1-20). Så følger en av de mest dramatiske øyeblikkene i denne hendelsen: Jesus kunngjør at en av de som er tilstede kommer til å forråde ham. Alle ser på hverandre, forbløffet over det Jesus nettopp har sagt. Jesus antyder så diskret at det er Judas (Mt 26,20-25; Mk 14,17-21, Lk 22,14 og Jo 1,21-22).

Det er en av de best beskrevne hendelsene i hans liv, ifølge Joachim Jeremias. Ved denne anledningen var Jesus alene med de tolv apostlene . Verken Maria hans mor eller noen av de andre hellige kvinnene var tilstede.

- Når det gjelder selve måltidet, er det mest overraskende aspekt innstiftelsen av den hellige eukaristi. Vi har fire beretninger om dette: de tre synoptikerne (Mt 26,26-29, Mk 14,22-25, Lk 22,14-20) og Paulus (1 Kor 11,23-26), alle er svært like. I hvert tilfelle utgjør beretningen bare noen få vers. De beskriver Jesu handlinger og ord som ga opphav til det aller helligste sakrament og som utgjør det sentrale element i denne nye ritus. ”Så tok han brød, velsignet det og brøt det, gav dem av det og sa: Dette er mitt legeme, gitt for dere. Gjør dette, for å minnes meg.” (Lk 22,19 og ff)

► Disse ordene uttrykker den enorme forskjellen mellom det som skjedde ved dette spesielle aftensmåltid som Jesus feiret sammen med sine apostler, og et vanlig aftensmåltid. Jesus delte ikke ut brød til de som satt til bords med ham

ved det siste aftensmåltid. I stedet ga han dem noe fullstendig annerledes under brødets skikkelse: ”Dette er mitt legeme.” Og han ga apostlene som var tilstede der den nødvendige myndighet til å gjøre det han nettopp hadde gjort: ”Gjør dette til minne om meg.”

- Det skjer en annen ting med en spesiell betydning ved slutten av måltidet. ”Og på samme måte, ved begeret etter måltidet: Dette beger er den nye pakt i mitt blod, som utgydes for dere.” (Lk 22,20 og ff)

Når det gjelder selve måltidet, er det mest overraskende aspekt innstiftelsen av den hellige eukaristi. Vi har fire beretninger om dette og alle er svært like.

► Apostlene forsto at de tidligere hadde vært vitner til at han ga sitt legeme under brødets skikkelse og at de nå fikk hans blod i et beger. Gjennom dette har den kristne tradisjon forstått at minnet om den separate utgytelse av hans legeme og blod var et virksomt tegn på det offer som skulle nå sitt høydepunkt på korset noen timer senere.

- Videre fortsatte Jesus med å snakke med en slik kjærlighet at hans siste ord trengte langt inn i apostlenes hjerter. Johannesevangeliet gjengir den lange og gripende samtalen ved slutten av måltidet. Det er på dette tidspunkt det nye bud blir forkynt, der oppfyllelsen av dette budet skal være et vitnesbyrd om at man er kristen: ”Et nytt bud har jeg å gi dere: Elsk hverandre. Som jeg selv har elsket dere, slik skal også dere elske hverandre. For alle skal det være tegnet på at dere er mine disipler, at dere har en slik innbyrdes kjærlighet.” (Jo 13,34-35)

22. Hva forteller Filips evangelium?

- Filips evangelium består av et dokument i Codex II som utgjør en del av Nag Hammadi (NHC) samlingen av koptiske manuskripter som nå oppbevares i det koptiske museum i Kairo. Det har absolutt ingenting å gjøre med ”den hellige Filips evangelium” som er nevnt av den hellige Epifanius. Han hevdet at det ble brukt av noen egyptiske heretikere. Det har heller ingenting å gjøre med et evangelium som noen kirkelige forfattere påstår at tilhørte manikeerne.

- Dokumentet fra Nag Hammadi (NHC II 51 29-86, 19) har tittelen ”Evangeliet ifølge Filip” selv om det ikke er noe evangelium – det gir ikke noen fremstilling av Jesu liv – og det fremstilles ikke som en tekst skrevet av Filip. Faktisk ble tittelen lagt til en stund etter at det var opprinnelig forfattet, noe som trolig ble gjort på gresk i det tredje århundre. Navngivingen skjedde sannsynligvis fordi det ble hevdet i en populær fortelling at denne apostelen hadde plantet trærne som tømmermannen Josef lagde korset av.

Det ikke er noe evangelium – det gir ikke noen fremstilling av Jesu liv – og det fremstilles ikke som en tekst skrevet av Filip. Faktisk ble tittelen trolig lagt til på gresk i det tredje århundre. Navngivingen skjedde sannsynligvis fordi det ble hevdet i en populær fortelling at denne apostelen hadde plantet trærne som tømmermannen Josef lagde korset av.

- Dokumentet inneholder rundt hundre ideer, der noen er mer utviklet enn andre, men uten noen felles ledetråd mellom dem. 17 av disse skal være sagt av Vår Herre, av disse finnes ni i de kanoniske evangeliene, mens de åtte andre er nye. For det meste henviser de til avsnitt som er hentet fra tidligere kilder som enten er basert på prekener eller kateketisk materiale.

- Selv om disse ideene reflekterer en spesiell gnostisk lære, har de likevel noe til felles med andre gnostiske heresier, som for eksempel valentinianerne, slik som:

a) forståelsen av at den himmelske verden (Pleroma) er dannet av par: Faderen og den høyere Sophia, Kristus og Den hellige ånd – som ses på som kvinnelig, og Frelseren og den lavere Sophia som den materielle verden utgår fra.

b) at det finnes forskjellige Kristuser, og at Jesus i sin jordiske fremtoning bare er en av dem.

c) forståelse av frelse som en forening i denne verden mellom sjelen (det feminine elementet i mennesket) og engelen fra Pleroma (det maskuline elementet).

Dokumentet inneholder rundt hundre ideer, der noen er mer utviklet enn andre, men uten noen felles ledetråd mellom dem. For det meste henviser de til avsnitt som er hentet fra tidligere kilder som enten er basert på prekener eller kateketisk materiale.

d) at det er forskjell mellom åndelige mennesker (pneumatikere) som kan oppnå denne foreningen, og de psykiske eller ”hyliske”, eller materielle, som dette er umulig for.

► En av de hyppigste årsakene til at noen henviser til dette ”evangeliet” er hva det sier om Jesus og Maria Magdalena. Hun blir presentert som Kristi ledsager.

► Hun skal ha ”kysset Vår Herre ved mange anledninger (på munnen)” fordi hun elsket Ham mer enn alle disiplene.

► Det som ved første blick ser ut til å være uttrykksmåter med en erotisk undertone er i virkeligheten ment som tegn på at Maria Magdalena allerede hadde oppnådd den gnostiske fullkommenhet og hadde nådd lyset fordi Kristus hadde skjenket det til henne.

► Noe lignende menes når ”brudekammeret” blir beskrevet som et sakrament, eller bokstavelig talt som et mysterium som er høydepunktet av dåpen, salvingen, eukaristien og frelsen. Bildet på ekteskapet brukes for å symbolisere foreningen av sjelen og engelen i ”brudekammer”-sakramentet. Dette sakramentet fremstilles i Filips evangelium som det å tilegne seg menneskets opprinnelige enhet i denne verden, noe som vil bli kronet i den himmelske verden, og som ifølge forfatteren er det virkelige ”brudekammeret”.

23. Hvordan skal Jesu undre tolkes?

- Blant de eldste anklager som ble rettet mot Jesus av jøder og hedninger forekom påstanden om at han skulle være en magiker, en trollmann. Slike anklager kom for eksempel Celsus med i det andre århundre. (de ble gjort til gjenstand for kritikk av den samtidige kristne teologen Origenes.) Også noen jødiske tradisjoner som går tilbake til 100-tallet bebreider Jesus for å bedrive heksekunst.

- Jesus beskyldes i alle disse tilfellene helt konkret for å ha utført sine undre med en uhederlig hensikt, nemlig æreslyst og egen nytte.

► Det bemerkelsesverdige i denne kritikken er først og fremst at den ikke betviler Jesu eksistens og de faktiske undrene, men tvert i mot forutsetter dem som selvfølgelig. De bekrefter dermed indirekte Jesu historiske eksistens og hans ry som undergjører, slik han også møter oss i evangeliene. Derfor er det i dag hevet over tvil at Jesus drev ut onde ånder og helbredet mennesker.

- Sammenliknet med andre faktiske eller påståtte undre i hans samtid, fremstår Jesu undre som unike. Han atskiller seg fra disse på den ene siden ved et mye større antall undre, og på den andre side ved den helt andre betydningen han ga dem.

Noen jødiske tradisjoner som går tilbake til 100-tallet bebreider Jesus for å bedrive heksekunst. Det bemerkelsesverdige i denne kritikken er først og fremst at den ikke betviler Jesu eksistens og de faktiske undrene, men tvert i mot forutsetter dem som selvfølgelig.

► Når det gjelder antallet, er de undre som tilskrives andre ganske få. Om Jesus derimot forteller Matteusevangeliet om nitten undre, Markusevangeliet om atten, Lukasevangeliet om tjue og Johannesevangeliet om åtte. I tillegg kommer henvisninger til ytterligere mange undre, som det ikke fortelles spesielt om (jf Mark 1,32-34 og de parallelle stedene hos de andre evangelistene; samt Mark 3,7-12 og parallelle steder, Mark 6,53-56 og Johannes 20,30).

► Også betydningen av Jesu gjerninger er noe spesielt: Undrene har som mål å lede dem som hadde nytte av dem til å erkjenne Guds godhet og til å forandre sine liv. Jesus søker ikke sin egen ære ved å gjøre undre. Egentlig viser han seg ganske tilbaketrukket når undrene skjer.

► Jesu undre får sin egentlige betydning i forhold til "Guds rike": "Men er det ved Guds Ånd jeg driver demonene ut, da der det jo Guds rike som er kommet til dere!" (Mt 12,28) De oppfordrer til å vende seg til dette riket med tro. Dermed atskiller de seg grunnleggende fra andre menneskers underverk.

Sammenliknet med andre faktiske eller påståtte undre i hans samtid, fremstår Jesu undre som unike. Han atskiller seg fra disse på den ene siden ved et mye større antall undre, og på den andre side ved den helt andre betydningen han ga dem.

- Jesu undre var ikke resultatet av en spesiell teknikk (som for eksempel i legekunsten) eller innvirkning fra demoner eller engler (som i magien). De hadde derimot sin opprinnelse i Guds Ånds overnaturlige kraft.

► Jesus ville med det bekrefte at Guds rike allerede var til stede i ham. Han ville styrke andres tro på ham selv og antyde Satans definitive nederlag.

- Hans undre ble ikke gjort for å imponere, men var Guds egen handling med en betydning som når dypere enn bare til underets uforklarlighet.

- "Naturundrene" (for eksempel å stille stormen, jf. Lk 8,22-25) henviser til at den guddommelige makt som virker i Jesus når langt utover menneskelige evner og også utover naturens krefter.

- Helbredelsene og demonutdrivelsene henviser til at Jesus evner å redde mennesket fra det onde som truer dets sjel. De henviser til en dypere, åndelig virkelighet. Helbredelse av kroppen – befrielse fra sykdommens slaveri – symboliserer sjelens helbredelse fra syndens slaveri. Makten til å drive ut demoner vitner om Kristi seier over det onde. Det vidunderlige brødunderet (Jo 6,1-15) henviser til eukaristien. Stormen som stilles er en innbydelse til å ha tillit til Kristus også i vanskelige, stormfulle tider. Oppvekkelsen av den døde Lasarus forkynner at Kristus selv er oppstandelsen og livet, og er samtidig det bildet som peker hen på de dodes oppstandelse ved tidenes ende osv.

24. Hadde Jesus til hensikt å grunnlegge en kirke?

● Jesu forkynnelse var i første rekke rettet til Israel, som han selv sa til sine tilhengere: ”Jeg er ikke sendt til andre enn Israels bortkomne får.” (Mt 15,24) Men fra begynnelsen av sitt virke innbød han alle til omvendelse: ”Tiden er inne, og Guds rike er nær! Vend om, og tro på evangeliet!” (Mk 1,15)

► Men denne oppfordringen til en personlig omvendelse var ikke utformet i en individualistisk sammenheng, han søkte snarere å gjenforene en splittet menneskehet i et Guds folk, som han var kommet for å frelse.

● Jesu hensikt var fullbyrdelsen av de løftene som var gitt til hans folk om å gjenforene den gamle Pakts folk, men nå åpen for hele menneskeheten. Et tydelig tegn er utnevningen av de tolv apostlene med Peter som leder.

► ”Og dette er navnet på de tolv apostler: Den første er Simon, han som kalles Peter; så hans bror Andreas, så Jakob, sønn av Sebedeus, og hans bror Johannes, så Filip og Bartolomeus, Thomas og Matteus, tolloppkreveren, Jakob, sønn av Alfeus, og Taddeus, Simon den nidkjære, og Judas Iskariot, han som forrådte ham.” (Mt 10,2-4; Mk 3,13-16; Lk 6, 12-16)

Det er ikke mulig å møte Jesus uten den virkelighet han skapte og der han er til stede. Mellom Jesus og hans Kirke er det en dyp kontinuitet, uatskillelig og mystisk, og der Kristus gjøres nærværende i dag i sitt folk

● Tallet 12 er en henvisning til Israels tolv stammer. Det viser betydningen av dette initiativ for å samle Guds utvalgte folk, *ekklesia Theou*. De er fundamentet i det nye Jerusalem.

► Et nytt tegn på denne Jesu hensikt er at han ved det siste aftensmåltid ga dem myndighet til å feire eukaristien, som han innstiftet ved den anledningen (se spørsmålet: Hva skjedde ved det siste aftensmåltid?) På denne måten overførte han til hele Kirken, i de tolv personer som var til stede ved anledningen, ansvaret for å være et tegn på og

redskap for den forsamling som han startet, og som skal fullbyrdes på den ytterste dag.

► Hans selvoppofrende død på korset, sakramentalt foregrepet i dette aftensmåltid, og nærværende hver gang Kirken feirer eukaristien, skaper et fellesskap forent i kommunion med ham, en Kirke kalt til å bli et tegn på og et redskap for det oppdrag som han startet.

► Kirken er derfor født i og med Kristi hele selvhengivelse for vår frelse, forutsett i innstiftelsen av eukaristien og fullbyrdet på korset.

● De tolv apostlene er det mest åpenbare tegnet på Jesu vilje, når det gjelder hans Kirkes eksistens og oppdrag, garantien for at det ikke finnes noen motsetning mellom Kristus og Kirken.

► De er uatskillelige, til tross for at menneskene som utgjør Kirken er syndere.

● Apostlene var klare over at deres oppdrag måtte fortsette videre, siden det var det Jesus hadde sagt til dem.

► Derfor var de opptatt av å finne etterfølgere. Deres mål var at oppdraget som de hadde fått, skulle fortsette etter deres død, slik Apostlenes Gjerninger vitner om.

► Ved deres apostoliske virksomhet etterlot de seg en strukturert kommunitet under ledelse av anerkjente hyrder, som bygde opp og opprettholdt den i fellesskap med Jesus Kristus og Den hellige ånd, den Kirke der alle mennesker er kalt til å oppleve frelsen som utgår fra Faderen.

● I Paulus brev betraktes Kirkens medlemmer ”ikke lenger(som) fremmede eller utlendinger, men medborgere med de hellige og hører Guds eget husfolk til, apostler og profeter er den grunnvoll dere hviler på, men sluttsteinen er Kristus Jesus selv.” (Ef 2,19-20)

● Det er ikke mulig å møte Jesus uten den virkelighet han skapte og der han er til stede.

► Mellom Jesus og hans Kirke er det en dyp kontinuitet, uatskillelig og mystisk, og der Kristus gjøres nærværende i dag i sitt folk

25. Hva er den hellige gral? Hvordan er den knyttet til den hellige kalk?

- Betegnelsen ”gral” kommer fra senlatin gradale eller gratalis, som er avledet av klassisk latin crater, som betyr et fat. I middelalderens ridderromaner betyr det et beger eller kopp som Jesus brukte da han innviet sitt Blod ved det siste aftensmåltid, det ble deretter brukt av Josef av Arimatea for å samle blodet og vannet som fløt ut da Jesu legeme ble vasket.

► I middelalderens romaner ble det sagt at gralen skal ha blitt brakt til Glastonbury av Josef av Arimatea og hans følgesvenner. Han grunnla et samfunn der som skulle vokte relikvien, og som senere ble knyttet til tempelridderne. Det er sannsynlig at denne legenden stammer fra Wales, inspirert av gamle latinske kilder, slik som Pilatus Gjerninger, et apokryft verk fra det femte århundre. På kong Arthurs tid var jakten etter gralen den høyeste åndelige aktivitet.

I middelalderens ridderromaner betyr det et beger eller kopp som Jesus brukte da han innviet sitt Blod ved det siste aftensmåltid, det ble deretter brukt av Josef av Arimatea for å samle blodet og vannet som fløt ut da Jesu legeme ble vasket.

► For Chrétien, forfatteren av Perceval, er Perceval ridderen som må lykkes i å finne gralen. For andre franske forfattere, som for Malory, er Galahad den viktigste gralsridderen, selv om andre (Perceval og Bors i Morte d'Arthur) også lykkes. Gralen blir en dyrebar edelstein, som i en viss tid voktes av englene. Den ble så overlatt til ridderne av den hellige Grals orden og dens leder, gralskongen, som hadde den i sin varetekt.

► Hvert år på langfredag stiger en due ned fra himmelen, og etter å ha lagt en hostie på steinen, fornyer den steinens styrke og mystiske kraft, som gir evig ungdom og kan tilfredsstillende ethvert ønske om mat og drikke. Nå og da avslører en inskripsjon på steinen hvem som har blitt kalt inn i den evige

salighet i gralsslottet i Munsalvaesche (mons salvationis).

- Denne legenden om gralen blir knyttet til den kalk som Jesus brukte ved det siste aftensmåltid og det er flere gamle tradisjoner rundt den – hovedsakelig tre.

Det er sannsynlig at denne legenden stammer fra Wales, inspirert av gamle latinske kilder, slik som Pilatus Gjerninger, et apokryft verk fra det femte århundre.

► Den eldste er fra det sjuende århundre, og hevder at en angelsaksisk pilgrim sa at da han var i Den hellige gravs kirke i Jerusalem, hadde han sett og berørt kalken som Jesus brukte. Den var lagd av tinn, og hadde to håndtak.

► En annen tradisjon hevder at denne kalken – kalt sacro catino – nå befinner seg i St. Lorenzo-domkirken i Genova. Den er av grønnaktig glass, ser ut som et fat, og skal ha blitt brakt til Genova av korsriddere i det 12. århundre.

► Ifølge en tredje tradisjon er det kalken fra det siste aftensmåltid som nå er i Spania, i domkirken i Valencia, der den blir æret som Den hellige kalk. Det er en kopp av agat, med mørk farge, som skal ha blitt brakt av den hellige Peter til Roma, og brukt av hans etterfølgere der til det tredje århundre. Under forfølgelsene ble den overgitt til den hellige Laurentius varetekt, og han brakte den til Huesca (i Nord-Spania). Etter å ha stått på forskjellige steder i provinsen Aragon, ble den brakt til Valencia på 1400-tallet.

26. Hva er innholdet i det kristne budskapet?

● Det kristne budskap er det som Jesus Kristus har forkynt. Kjernen i dette budskapet er Jesus selv. Dette er i snever forstand ”det glade budskap” (evangeliet) som ble forkynt av apostlene fra begynnelsen av. Slik sammenfatter den hellige Paulus det: ”Hva jeg først og fremst brakte videre til dere, er da hva jeg selv har fått lære: At Kristus døde for våre synder, i overensstemmelse med Skriftene, at han ble begravet, og at han oppsto den tredje dag, fremdeles i henhold til Skriftene, – og at han ble sett av Kefas [= Peter], og så av de tolv [= apostlene].” (1 Kor 15, 3-5)

► Budskapet dreier seg derfor i høyeste grad om Jesu død og oppstandelse, gjennom dette har han gitt menneskene frelsen. Det omfatter at Jesus er den av Gud sendte Messias (Kristus), det vil si Guds salvede, som ble lovet til Israels folk. Likeså omfatter det troen på den ene Gud, verdens og menneskenes Skaper og opphav til frelsen.

● Det kristne budskap betyr også at Guds åpenbaring til menneskene har fått sin fullbyrdelse i Jesus Kristus: ”... men da tidens fylde kom, sendte Gud sin Sønn, født av en kvinne, og fra sin fødsel av selv underkastet Loven, for å løskjøpe dem som levde bundet av Loven, ja, for å gi oss en plass som sønner.” (Gal 4, 4-5)

Budskapet dreier seg derfor i høyeste grad om Jesu død og oppstandelse, gjennom dette har han gitt menneskene frelsen. Det omfatter at Jesus er den av Gud sendte Messias

► Jesus åpenbarer på en ny måte hvem Gud er, og dypere enn noensinne før. Han identifiserer ham som sin helt egne far og fastslår at: ”Jeg og Faderen er ett” (Jo 10,30). Derfor bekjenner Kirken, idet den støtter seg på apostlenes lære, at Jesus er Guds Sønn, sann Gud av samme vesen som Faderen.

● I sitt liv på jorden virket Jesus med den guddommelige Ånds makt som var i ham (jf Lk 4, 18-21). Han lovet dessuten at etter sin oppstandelse og sin

tilbakevending til Faderen, skulle han sende ned denne Ånd (Jf Jo 14,16 ff). Da apostlene i pinsen fikk ta imot Den hellige ånd ble de overbevist om at Jesus hadde oppfylt sitt løfte, og de opplevde denne Ånds forvandlende kraft, som like til i dag levendegjør og besjeler Kirken.

Budskapet omfatter troen på den ene Gud, verdens og menneskenes Skaper og opphav til frelsen.

● Det kristne budskapet omfatter derfor også Den hellige ånd som sann Gud, og som sammen med Faderen og Sønnen er den tredje person i den guddommelige treenighet.

► Med til budskapet hører videre forkynnelsen om Guds rikes komme (jf Mk 1,15). Med dette bilde mener Jesus Guds nærvær i menneskehetens historie og ved dens ende, samt også Guds forening med mennesket. Dette riket har allerede begynt ved at Jesus har kommet til verden og befridd menneskene fra ondskapens makt (jf Mt 12,28).

► Den hellige ånd lar Jesu nærvær og virksomhet fortsette i Kirken. I denne betydning er Kirken i menneskehetens historie liksom såkornet for det riket som med Jesu gjenkomst ved tidens ende skal nå sin fullbyrdelse.

► I tiden trer mennesket ved dåpen inn i et nytt forhold til Gud. Det blir, forent med Kristus, til Guds sønn eller datter. Kristus er i Kirken, i eukaristiens sakrament, fortsatt reelt nærværende og er også virksom i de andre sakramentene, som er levende tegn på hans nåde.

► Gjennom de kristne, som i sine gjerninger anstrenger seg for å vise nestekjærlighet, viser endelig Guds kjærlighet til menneskene seg.

– Alt dette er deler av innholdet i det kristne budskapet.

© www.opusdei.org – Tekstene er utarbeidet av en gruppe teologiprofessorer ved Navarras universitet under ledelse av Francisco Varo.